आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को
मौद्रिक नीति

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं

साउन २०८०

गभर्नर श्री महाप्रसाद अधिकारीले

२०८० साउन ७ गते

सार्वजनिक गर्नुभएको

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को मौद्रिक नीति

नेपाल राष्ट्र बैंक

केन्द्रीय कार्यालय

बालुवाटार, काठमाडौं

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
नेपाल

फोन नं.: ०१-४४१०१५८
Website: www.nrb.org.np

विषय सूची

पृष्ठभूमि १

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को मौद्रिक नीतिको समीक्षा २

आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्यहरुको स्थिति २

मौद्रिक व्यवस्थापन तथा ब्याजदरको स्थिति २

क्षेत्रगत कर्जा, विपन्न वर्ग र सहुलियतपूर्ण कर्जाको स्थिति ३

मौद्रिक नीति २०७९/८० को प्रमुख नीतिगत व्यवस्थाहरुको कार्यान्वयन स्थिति ३

समष्टिगत आर्थिक स्थिति र परिदृश्य ५

अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक स्थिति एवम् परिदृश्य ५

राष्ट्रिय आर्थिक स्थिति एवम् परिदृश्य ७

वास्तविक क्षेत्र ७

मुद्रास्फीति ८

बाह्य क्षेत्र ९

सरकारी वित्त १०

मौद्रिक तथा वित्तीय क्षेत्र १०

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को मौद्रिक नीतिको स्वरुप ११

मौद्रिक नीतिको कार्यदिशाको वस्तुस्थिति ११

मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा १३

मौद्रिक नीतिको संरचना र लक्ष्य १३

मौद्रिक उपायहरु १४

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को वित्तीय क्षेत्र र विदेशी विनिमयसम्बन्धी नीति १४

नियमन तथा सुपरिवेक्षण १५

लघुवित्त १७

भुक्तानी प्रणाली १७

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन १८

अनुसूची १ मौद्रिक प्रक्षेपण २१

अनुसूची २ आर्थिक वर्ष २०७९/८० को मौद्रिक नीतिको लक्ष्य र प्रगति २२

तालिका सूची ३५

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को मौद्रिक नीति

पृष्ठभूमि

१. नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम मूल्य र शोधनान्तर स्थिरता कायम गर्ने मुख्य उद्देश्यका साथ मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको छ । साथै, वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि गर्न, वित्तीय स्थायित्व कायम गर्न एवम् सुरक्षित, स्वस्थ र सक्षम भुक्तानी प्रणालीको विकास गर्न वित्तीय क्षेत्र, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन र भुक्तानी प्रणालीसम्बन्धी नीतिहरु पनि मौद्रिक नीतिमा समावेश गरिएको छ ।

२. आर्थिक वर्ष २०७९/८० को एघार महिनाको आर्थिक तथा वित्तीय स्थितिसम्बन्धी तथ्याङ्क सार्वजनिक भैसकेको छ । बाह्य क्षेत्र तथा मूल्य स्थितिमा सुधार आएको छ भने सरकारी वित्त स्थिति दबाबमा परेको अवस्था छ । निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाह हुने कर्जाको वृद्धि सुस्त रहेको छ । आर्थिक गतिविधिमा केही शिथिलता आएकोले बैकिङ्ग प्रणालीको निष्क्रिय कर्जा अनुपात केही बढेको छ ।

३. आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को संघीय बजेट २०८० जेठ १५ गते सार्वजनिक भैसकेको छ । बजेटले आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा ६ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने र मुद्रास्फीति ६.५ प्रतिशतभित्र रहने अनुमान गरेको छ । उपर्युक्त लक्ष्य हासिल गर्न बजेटमा आर्थिक सुधारका कार्ययोजनाहरु प्रस्ताव गरिएका छन् । प्रदेश सरकार र अधिकांश स्थानीय तहहरुले पनि आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को बजेट सार्वजनिक गरिसकेका छन् । संघीय सरकारबाट प्रस्तावित सुधार कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन र संघीय तथा प्रदेश सरकारले बजेटमा विनियोजन गरेबमोजिम हुने पुँजीगत खर्चले आर्थिक गतिविधि चलायमान हुने अपेक्षा रहेको छ ।

४. अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले विश्वको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०२३ मा कमजोर रहने र सन् २०२४ मा केही सुधार आउने प्रक्षेपण गरेको छ । सन् २०२३ मा विश्वको मूल्य स्थितिमा सुधार आएतापनि अझै उच्च रहने कोषको प्रक्षेपण रहेको छ । मूल्य वृद्धिदर कम हुँदै गएतापनि लक्ष्यभन्दा अझै उच्च रहेकाले विकसित र उदीयमान मुलुकहरुले मौद्रिक नीतिको कसिलो कार्यदिशालाई निरन्तरता दिएका छन् ।

५. अन्तर्राष्ट्रिय एवम् राष्ट्रिय आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति र परिदृश्य, विकसित र छिमेकी मुलुकहरुले अवलम्बन गरेको नीतिगत कार्यदिशा, आर्थिक वर्ष २०७९/८० को मौद्रिक नीतिको समीक्षा, नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को बजेटमार्फत लिएका उद्देश्य र प्राथमिकता, सरोकारवाला निकाय, विद्वत वर्ग र नागरिकबाट प्राप्त सुझावसमेतका आधारमा आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को मौद्रिक नीतिका साथै नियामकीय, भुक्तानी प्रणाली र विदेशी विनिमय व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित नीतिहरु तय गरिएको छ ।

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को मौद्रिक नीतिको समीक्षा

आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्यहरुको स्थिति

६. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा मुद्रास्फीति ७ प्रतिशतभित्र कायम राख्ने गरी मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तय गरिएकोमा २०८० जेठसम्मको औसत मुद्रास्फीति ७.७७ प्रतिशत रहेको छ । २०८० जेठ महिनामा वार्षिक बिन्दुगत मुद्रास्फीति ६.८३ प्रतिशत रहेको छ ।

७. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा न्यूनतम ७ महिनासम्मको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न सक्ने गरी विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम राख्ने लक्ष्य रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७९/८० को एघार महिनासम्म करिब ९.६ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त विदेशी विनिमय सञ्चिति रहेको छ ।

८. मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्यको रुपमा रहेको भारित औसत अन्तरबैंक ब्याजदरलाई ५.५ देखि ८.५ प्रतिशतभित्र राख्ने लक्ष्य राखिएकोमा वार्षिक औसत अन्तरबैंक ब्याजदर ७.१३ प्रतिशत कायम भएको छ ।

मौद्रिक व्यवस्थापन तथा ब्याजदरको स्थिति

९. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा खुला बजार कारोबारअन्तर्गत पटक पटक रिपो बोलकबोल गरी रु.४१४ अर्ब ४७ करोड र सोझै खरिद बोलकबोल गरी रु.८९ अर्ब ७० करोड तरलता प्रवाह गरिएको छ भने रिभर्स रिपो र निक्षेप संकलन बोलकबोल गरी कुल रु.१०८ अर्ब २० करोड तरलता प्रशोचन भएको छ । आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा पटक पटक खुला बजार कारोबार गरी रु.३९५ अर्ब ९७ करोड खुद तरलता प्रवाह गरिएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा खुला बजार कारोबारका उपकरणमार्फत रु.४७२ अर्ब ३० करोड खुद तरलता प्रवाह गरिएको थियो ।

१०. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले स्थायी तरलता सुविधामार्फत पटक पटक गरी रु.२७२७ अर्ब ११ करोड र ओभरनाइट तरलता सुविधामार्फत रु.२२८६ अर्ब ९० करोड तरलता उपयोग गरेका छन् । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले स्थायी तरलता सुविधामार्फत पटक पटक गरी कुल रु.९१७० अर्ब १० करोड तरलता उपयोग गरेका थिए ।

११. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा विदेशी विनिमय बजारमा भएको अमेरिकी डलरको खुद खरिदमार्फत रु.७१२ अर्ब ५० करोड तरलता प्रवाह भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा यस्तो खरिदमार्फत रु.३५५ अर्ब ५६ करोड तरलता प्रवाह भएको थियो । विप्रेषण आप्रवाहमा भएको उल्लेख्य सुधार र आयात व्यापारमा आएको कमीका कारण अमेरिकी डलरको खुद खरिद बढ्न गएको हो ।

१२. बाह्य क्षेत्रमा सुधार आएसँगै पछिल्ला महिनाहरुमा अल्पकालीन ब्याजदरहरु घटेका छन् । वाणिज्य बैंकहरुबीचको अन्तरबैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर लगातार घट्दै गएर २०८० असारमा २.९८ प्रतिशतमा झरेको छ । २०७९ असारमा यस्तो ब्याजदर ६.९९ प्रतिशत

रहेकोमा २०७९ असोजमा सबैभन्दा उच्च ८.५ प्रतिशत बिन्दुमा पुगेको थियो । त्यसैगरी, ९१-दिने ट्रेजरी विलको भारित औसत ब्याजदर २०८० असारमा ६.१४ प्रतिशतमा झरेको छ। उक्त ब्याजदर २०७९ असारमा १०.६६ प्रतिशत रहेकोमा २०७९ पुसमा १०.८९ प्रतिशतको उच्च बिन्दुमा पुगेको थियो ।

१३. अल्पकालीन ब्याजदर घट्दै गइरहेको प्रभावस्वरुप पछिल्ला महिनाहरुमा दीर्घकालीन ब्याजदरहरु समेत घट्न थालेका छन् । वाणिज्य बैंकहरुको औसत आधार दर २०७९ पुसमा बढेर १०.९१ प्रतिशतसम्म पुगेकोमा २०८० जेठमा १०.१८ प्रतिशत कायम भएको छ । त्यस्तै, वाणिज्य बैंकहरुको निक्षेपको भारित औसत ब्याजदर पनि २०७९ पुसमा ८.५१ प्रतिशतसम्म पुगेकोमा २०८० जेठमा ७.९९ प्रतिशत कायम भएको छ । २०७९ माघमा १३.०३ प्रतिशत पुगेको कर्जाको भारित औसत ब्याजदर पनि क्रमशः घट्दै २०८० जेठमा १२.५३ प्रतिशत कायम भएको छ ।

क्षेत्रगत कर्जा, विपन्न वर्ग र सहुलियतपूर्ण कर्जाको स्थिति

१४. २०८० जेठ मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरुबाट प्रवाह भएको कुल कर्जामध्ये कृषि क्षेत्रमा १३.१ प्रतिशत (रु.५५२ अर्ब ९९ करोड), ऊर्जा क्षेत्रमा ६.८ प्रतिशत (रु.२८६ अर्ब ७७ करोड) र लघु, घरेलु, साना एवम् मझौला उद्यमका क्षेत्रमा ९.९ प्रतिशत (रु.४१८ अर्ब ३६ करोड) लगानीमा रहेको छ । त्यसैगरी, विकास बैंकहरुबाट कृषि, लघु, घरेलु तथा साना उद्यम/व्यवसाय, ऊर्जा र पर्यटन क्षेत्रमा कुल कर्जाको २४.९ प्रतिशत (रु.११३ अर्ब १८ करोड) र वित्त कम्पनीहरुबाट २२.३ प्रतिशत (रु.१९ अर्ब ६५ करोड) लगानीमा रहेको छ ।

१५. वाणिज्य बैंकहरुबाट प्रवाह भएको कुल कर्जा सापटमध्ये २०८० जेठ मसान्तमा औसत ६.१ प्रतिशत (रु.२६० अर्ब ८४ करोड) कर्जा विपन्न वर्गमा गएको छ। त्यसैगरी, विकास बैंकहरुबाट यस क्षेत्रमा ९.१ प्रतिशत (रु.४२ अर्ब ३२ करोड) र वित्त कम्पनीहरुबाट ६.१ प्रतिशत (रु.५ अर्ब ६५ करोड) कर्जा लगानीमा रहेको छ ।

१६. नेपाल सरकारबाट ब्याज अनुदान उपलब्ध गराइएको सहुलियतपूर्ण कर्जामध्ये २०८० जेठ मसान्तमा १ लाख ४७ हजार ५ सय १० ऋणीलाई रु.२०३ अर्ब १० करोड कर्जा लगानीमा रहेको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकबाट कृषि लगायतका उत्पादनशील क्षेत्र, लघु उद्यम, निर्यात र कोभिड महामारीबाट प्रभावित क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जालाई उपलब्ध गराइएको पुनरकर्जा २०८० जेठ मसान्तमा रु.१ अर्ब ९६ करोड लगानीमा रहेको छ ।

मौद्रिक नीति २०७९/८० को प्रमुख नीतिगत व्यवस्थाहरुको कार्यान्वयन स्थिति

१७. मौद्रिक व्यवस्थापनलाई सुदृढ बनाई तरलता व्यवस्थापनमा सुधार ल्याउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाले २०७९ पुसदेखि स्वचालित रुपमा ओभरनाइट तरलता सुविधा उपयोग गर्न सक्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । साथै, यस बैंकले निर्धारण गरेको नीतिगत दरको

तुलनामा औसत अन्तरबैंक ब्याजदर तोकिएको भन्दा बढी बिन्दुले तल/माथि भएमा खुला बजार कारोबार सञ्चालन गरिने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

१८. तरलता व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाई ब्याजदरमा हुने उतारचढावलाई कम गर्ने, वित्तीय मध्यस्थता लागत कम गर्ने एवम् मौद्रिक नीतिको प्रसारण (Monetary Policy Transmission) लाई सुदृढ बनाउने उद्देश्यले मौद्रिक नीतिको विद्यमान स्वरुपमा समय सापेक्ष सुधार गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०७९/८० देखि वार्षिक लक्षित मुद्रास्फीति र विदेशी विनिमय सञ्चितिले आयात धान्ने क्षमतालाई नीतिगत दर निर्धारण गर्ने प्रमुख आधारको रुपमा लिई मौद्रिक नीतिको नियम (Montetary Policy Rule) तय गरिएको छ । मुद्रास्फीति र आयात धान्ने क्षमतामा चाप पर्दा नीतिगत दर कसिलो बनाइने र चापमा कमी आउँदा नीतिगत दर सहज बनाइने व्यवस्थाका कारण मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तय गर्ने कार्य तथ्याङ्क र सिद्धान्तमा आधारित भएको छ । यस्तो नीतिगत व्यवस्थाबाट मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तय गर्ने कार्य पारदर्शी हुनुको साथै समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम राख्न मौद्रिक नीति थप प्रभावकारी हुने देखिन्छ ।

१९. आर्थिक वर्ष २०७९/८० को मौद्रिक नीतिमा व्यवस्था भएबमोजिम अन्तिम ऋणदाता सुविधासम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरी जारी गरिएको छ । यस कार्यविधिबाट कुनै बैंक वा वित्तीय संस्था आफ्नो भुक्तानी दायित्व निर्वाह गर्न सक्षम रहेतापनि तत्कालका लागि तरलता व्यवस्थापन गर्न नसक्ने भएमा यस बैंकबाट प्राप्त गर्न सक्ने अन्तिम ऋणदातासम्बन्धी सुविधाका लागि सम्बन्धित संस्थाको योग्यता, उपकरण र अवलम्बन गर्नु पर्ने प्रकृयाका सम्बन्धमा प्रष्टता आएको छ ।

२०. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा कर्जाको ब्याजदर निर्धारण गर्ने विद्यमान व्यवस्थामा परिमार्जन गरी स्रोतको लागत अनुरुप मासिक रुपमा कर्जाको ब्याजदर निर्धारण गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ । यस्तो व्यवस्थाबाट लगानीयोग्य कोषको माग र आपूर्तिबीच समायोजनमा शीघ्रता ल्याउन सहयोग पुगी मौद्रिक नीतिको प्रसारण संयन्त्र थप प्रभावकारी हुने अपेक्षा रहेको छ ।

२१. वाणिज्य बैंकहरुले २०८० असारबाट औसत ब्याजदर अन्तर ४.० प्रतिशतभित्र कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा आएको छ। त्यसैगरी, यस्तो ब्याजदर अन्तर विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुले ४.६ प्रतिशत कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा आएको छ ।

२२. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले खाद्यान्न उत्पादन, पशुपंक्षी, मत्स्यपालन, निर्यातजन्य र शत प्रतिशत स्वदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित उत्पादनमूलक उद्योग, हस्तकला तथा सीपमूलक व्यवसाय एवम् उद्यम व्यवसाय सञ्चालनका लागि रु.२ करोडसम्मको कर्जा प्रवाह गर्दा आधार दरमा अधिकतम २ प्रतिशत बिन्दुसम्म प्रिमियम थप गरी ब्याजदर निर्धारण गर्न पाउने व्यवस्था कार्यान्वयनमा आएको छ । त्यसैगरी, निजी क्षेत्रलाई सूचना प्रविधि पार्क तथा औद्योगिक पार्क निर्माण गर्न कर्जा प्रवाह गर्दा आधार दरमा अधिकतम २ प्रतिशत बिन्दुले प्रिमियम थप गरी ब्याजदर निर्धारण गर्न पाउने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

२३. लघुवित्त कार्यक्रममार्फत वित्तीय सेवाका अतिरिक्त विपन्न वर्गको सीप तथा उद्यमशीलता विकास र साना उद्यम व्यवसायलाई प्रवर्द्धन गर्न सहयोग पुगेको छ । लघु बचत तथा लघु कर्जाको विस्तारबाट विपन्न वर्गमा वित्तीय सेवाको पहुँच अभिवृद्धि भएको छ । यसबाट विपन्न वर्गलाई वित्तीय छनौटको अवसर प्राप्त हुनुको साथै यस्तो वर्ग अनौपचारिक वित्तीय दोहनमा पर्न सक्ने जोखिम कम हुँदै गएको छ। विपन्न वर्गमा प्रवाह हुने लघुवित्त कर्जालाई थप सहुलियतपूर्ण बनाउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाले लघुवित्त संस्थालाई आधार दरमा २ प्रतिशत बिन्दुसम्मले मात्र प्रिमियम थप गरी थोक कर्जा उपलब्ध गराउनु पर्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

२४. विदेशी लगानी तथा विदेशी ऋण व्यवस्थापन विनियमावली, २०७८ को संशोधनमार्फत विदेशी लगानीबापतको विदेशी मुद्रा भित्र्याउने, विदेशी लगानी तथा सोबाट आर्जित रकम फिर्ता लैजाने, विदेशी ऋणको स्वीकृति तथा प्राप्ति गर्ने र सोको साँवा तथा ब्याज भुक्तानीको लागि विदेशी मुद्राको सटही प्रदान गर्नेलगायतका व्यवस्थामा थप सहजीकरण भएको छ ।

२५. नेपाल राष्ट्र बैंक विप्रेषण विनियमावली, २०७९ जारी गरी विप्रेषणसम्वन्धी कारोबारका लागि इजाजतपत्र प्रदान गर्ने, विप्रेषण कारोबार नियमन गर्ने तथा इजाजतपत्रप्राप्त विप्रेषण कम्पनीहरू गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्ति गर्ने कार्यलाई थप व्यवस्थित गरिएको छ ।

२६. बैंक तथा वित्तीय संस्था र विप्रेषण कम्पनीले अनुमतिप्राप्त भुक्तानी प्रणाली सञ्चालकसँग सहकार्य गरी जारी गरेका कार्डमार्फत विप्रेषण रकम स्वदेश भित्र्याउन सक्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा आएको छ ।

२७. नेपालमा स्थापना भएका कुनै फर्म, कम्पनी, संस्था वा प्राकृतिक व्यक्तिले विदेशस्थित सेवा खरिद गर्ने फर्म, कम्पनी, संस्था वा प्राकृतिक व्यक्तिलाई नेपालबाट सेवा उपलब्ध गराएबापत बैंकिङ्ग प्रणालीमार्फत परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भित्र्याउनेसम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयनमा आएको छ ।

२८. आर्थिक वर्ष २०७९/८० को मौद्रिक नीतिमा भएका नीतिगत व्यवस्थाहरुको कार्यान्वयन स्थितिको विवरण अनुसूची २ मा राखिएको छ ।

समष्टिगत आर्थिक स्थिति र परिदृश्य

अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक स्थिति एवम् परिदृश्य

२९. रुस-युक्रेन युद्ध, पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य वृद्धि र आपूर्ति व्यवधान लगायतका कारण मुद्रास्फीति उच्च रहन गएको पृष्ठभूमिमा हुन गएको ब्याजदरको बढोत्तरीले विश्व अर्थतन्त्रको वृद्धिदर सुस्त भएको छ । अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले विश्व अर्थतन्त्र र विकसित एवम् उदीयमान अर्थतन्त्रको वृद्धिदर सन् २०२३ मा न्यून रहने र सन् २०२४ मा सामान्य सुधार आउने प्रक्षेपण गरेको छ।

३०. अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषको सन् २०२३ अप्रिलको प्रक्षेपणअनुसार विश्व अर्थतन्त्र सन् २०२२ मा ३.४ प्रतिशतले विस्तार भएकोमा सन् २०२३ मा २.८ प्रतिशतले र सन् २०२४ मा ३.० प्रतिशतले विस्तार हुने देखिएको छ । विकसित अर्थतन्त्र भने सन् २०२२ मा २.७ प्रतिशतले

विस्तार भएकोमा सन् २०२३ मा १.३ प्रतिशतले र सन् २०२४ मा १.४ प्रतिशतले विस्तार हुने कोषको प्रक्षेपण छ । उदीयमान तथा विकासोन्मुख मुलुकहरुको अर्थतन्त्र सन् २०२२ मा ४.० प्रतिशतले विस्तार भएकोमा सन् २०२३ मा ३.९ प्रतिशतले र सन् २०२४ मा ४.२ प्रतिशतले विस्तार हुने प्रक्षेपण छ ।

३१. छिमेकी मुलुकहरु भारत र चीनको अर्थतन्त्र सन् २०२२ मा क्रमशः ६.८ प्रतिशत र ३.० प्रतिशतले विस्तार भएकोमा सन् २०२३ मा क्रमशः ५.९ प्रतिशत र ५.२ प्रतिशतले विस्तार हुने प्रक्षेपण छ । सन् २०२४ मा भारतको अर्थतन्त्र ६.३ प्रतिशतले र चीनको अर्थतन्त्र ४.५ प्रतिशतले विस्तार हुने कोषको प्रक्षेपण रहेको छ ।

३२. विश्व अर्थतन्त्रले भोग्नुपरेको उच्च मुद्रास्फीतिको स्थितिमा क्रमशः सुधार हुँदै गएको छ । यद्यपि, उर्जाको मूल्य अनिश्चितता, रुस-युक्रेनबीच जारी युद्ध र आर्थिक मन्दीको सामना गर्न अवलम्बन हुन सक्ने नीतिगत लचकताका कारण मुद्रास्फीति बढ्न सक्ने जोखिम कायमै रहेको छ । सन् २०२२ मा विश्व मुद्रास्फीति ८.७ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०२३ मा ७.० प्रतिशत र सन् २०२४ मा ४.९ प्रतिशतमा झर्ने कोषले प्रक्षेपण गरेको छ । सन् २०२२ मा विकसित र विकासोन्मुख मुलुकहरुको मुद्रास्फीति क्रमशः ७.३ प्रतिशत र ९.८ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०२३ मा क्रमशः ४.७ प्रतिशत र ८.६ प्रतिशत तथा सन् २०२४ मा क्रमशः २.६ प्रतिशत र ६.५ प्रतिशतमा झर्ने कोषको प्रक्षेपण छ ।

३३. विश्वका अधिकांश केन्द्रीय बैंकहरुले सन् २०२२ को सुरुदेखि अवलम्बन गर्दै आएको कसिलो मौद्रिक नीतिको कार्यदिशालाई कायमै राखेका छन् । अमेरिकी फेडरल रिजर्भले सन् २०२२ मार्चदेखि ३ मे २०२३ सम्ममा फेडरल फण्ड रेट निरन्तर वृद्धि गरी ०-०.२५ प्रतिशतबाट बढाएर ५-५.२५ प्रतिशत पुर्‍याएकोमा पछिल्लो पटक २०२३ जुन १४ मा यथावत राखेको छ । उच्च मुद्रास्फीति अपेक्षामा अंकुश लगाउनुको साथै विकसित मुलुकहरुले अवलम्बन गरेको कसिलो मौद्रिक नीतिको प्रभाव वित्तीय बजारमा पर्न नदिन उदीयमान मुलुकहरुले पनि मौद्रिक नीतिको कसिलो कार्यदिशालाई निरन्तरता दिएका छन् ।

३४. भारतीय रिजर्भ बैंकले नीतिगत दरहरु वृद्धि गर्दै सन् २०२३ को फेब्रुअरीमा रिपो रेट ६.५० प्रतिशत र स्थायी तरलता सुविधाको ब्याजदर ६.७५ प्रतिशत पुर्‍याएकोमा सन् २०२३ जुनमा मौद्रिक नीतिको समीक्षा गर्दा सो दरहरु यथावत नै राखेको छ । बंगलादेशको केन्द्रीय बैंकले नीतिगत दरहरु बढाएर रिपो दर ६.५ प्रतिशत, स्थायी तरलता सुविधाको ब्याजदर ८.५ प्रतिशत र स्थायी निक्षेप सुविधाको ब्याजदर ४.५ प्रतिशत कायम गरेको छ ।

३५. रुस-युक्रेन युद्धपछि बढेको पेट्रोलियम पदार्थ, खाद्यान्न र धातुजन्य बस्तुहरुको मूल्य हाल स्थिर रहेको वा घट्ने प्रवृत्तिमा रहेका छन् । फलस्वरुप, विश्वका अधिकांश मुलुकहरुमा मुद्रास्फीति घट्दै गएको छ । तथापि, मुद्रास्फीति अझै लक्ष्यभन्दा माथि रहेको र जारी भूराजनैतिक तनावका कारण इन्धनको मूल्यका साथै समग्र मूल्य स्थितिमा जोखिम कायमै रहेको हुँदा विश्वका धेरैजसो मुलुकहरुले अवलम्बन गर्दै आइरहेको कसिलो मौद्रिक नीतिको कार्यदिशालाई सन् २०२३ मा पनि निरन्तरता दिने देखिन्छ ।

राष्ट्रिय आर्थिक स्थिति एवम् परिदृश्य

वास्तविक क्षेत्र

३६. राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा आर्थिक वृद्धि आधारभूत मूल्यमा २.१६ प्रतिशत र उत्पादकको मूल्यमा १.८६ प्रतिशत रहने अनुमान गरेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्ष उच्च शोधनान्तर घाटाले आन्तरिक तरलता प्रशोचन गरेको र पुँजीगत खर्च लक्ष्य अनुसार नभएका कारण समग्र आन्तरिक मागमा कमी आई निर्माण, खानी तथा उत्खनन, उत्पादनमूलक र थोक तथा खुद्रा व्यापार क्षेत्रहरु बढी प्रभावित भएकाले यी क्षेत्रहरुको वृद्धिदर ऋणात्मक रहने अनुमान रहेको छ ।

३७. आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को बजेटमा ६ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । सो लक्ष्य प्राप्तिका लागि संघीय सरकारबाट रु.३०२ अर्ब ७ करोड पुँजीगत खर्च गर्ने गरी बजेट विनियोजन भएको छ भने बजेटमा आर्थिक सुधारका कार्ययोजनाहरु प्रस्ताव गरिएका छन् । त्यसैगरी, प्रदेश सरकारहरुबाट कुल रु.१५९ अर्ब ४९ करोड पुँजीगत खर्च विनियोजन भएको छ । बजेटमा उल्लेख भए बमोजिमको सुधारका कार्ययोजनाहरुको कार्यान्वयन र विनियोजन बमोजिमको पुँजीगत खर्च हुँदा निजी क्षेत्रबाट हुने लगानीमा समेत सकारात्मक प्रभाव पर्ने र यसबाट लक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल हुन थप सहयोग पुग्ने देखिन्छ ।

३८. कृषि तथा पशुपंक्षी मन्त्रालयका अनुसार २०८० असार २९ गतेसम्म करिब ५३ प्रतिशत धान रोपाइँ सम्पन्न भएको छ। अघिल्लो वर्षको असार २९ सम्म करिब ६५ प्रतिशत धान रोपाइँ सम्पन्न भएको थियो । मनसुनको ढिलाई र लम्पी स्किन रोगका कारण गत वर्षको तुलनामा धान रोपाइँ कम रहेको छ । लम्पी स्किन रोगका कारण ठूलो संख्यामा पशु चौपायामा क्षति पुगेको छ । तथापि, मनसुन सक्रिय रहेको, रासायनिक मल सहज रुपमा उपलब्ध भएको र सरकारले समयमा नै धानको न्यूनतम समर्थन मूल्य तोकी मूल्य अनिश्चितता हटाएकाले आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर सन्तोषजनक रहने अनुमान रहेको छ ।

३९. आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा करिब ९०० मेगावाट विद्युत राष्ट्रिय ग्रिड प्रणालीमा थप हुने क्रममा रहेको छ । २०८० असार ११ मा भारतीय बजारमा बिक्री गर्न अनुमति पाएको थप ३०० मेगावाट सहित कुल ९५२ मेगावाट विद्युत नेपालले भारतीय बजारमा बिक्री गर्न अनुमति पाएको छ । विद्युतको बढ्दो निर्यातबाट भारतसँगको व्यापार घाटा कम गरी बाह्य क्षेत्रमा सुधार ल्याउन र आन्तरिक अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाउन सहयोग पुग्ने देखिन्छ ।

४०. आर्थिक वर्ष २०७९/८० को सुरुवातदेखि नै पर्यटक आगमनमा सुधार भएको छ । कोभिडको असर कम भएसँगै अन्तर्राष्ट्रिय यात्रा मापदण्डहरु खुकुलो बनाइएको छ भने व्यावसायिक वातावरण सहज बन्दै गएको छ । नेपाल सरकारले सन् २०२३-२०३३ लाई नेपाल भ्रमण दशकको रुपमा मनाउने घोषणा गरेको र होटल, एयरपोर्ट लगायतका पर्यटनसँग सम्बन्धित पूर्वाधारहरुको विस्तार हुँदै गएकोले आगामी वर्षहरुमा विदेशी पर्यटकको आगमन संख्यामा निरन्तर बढोत्तरी हुने र पर्यटन क्षेत्र थप विस्तार हुने देखिएको छ ।

४१. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा खासगरी निर्माण क्षेत्र र निर्माण क्षेत्रसँग अन्तरसम्बन्धित क्षेत्रहरु संकुचनमा गएका छन्। आर्थिक क्रियाकलापलाई गति दिन थोक तथा खुद्रा व्यापार, खानी तथा उत्खनन, उत्पादनमूलक क्षेत्रलगायत अर्थतन्त्रका अन्य क्षेत्रसँग बलियो अग्र तथा पृष्ठ सम्बन्ध भएको निर्माण क्षेत्रलाई चलायमान बनाउन पूर्वाधारलगायत विकास निर्माणमा समयमा नै पुँजीगत खर्च हुने व्यवस्था मिलाउनु आवश्यक छ। यसबाट अन्य क्षेत्रको निजी मागसमेत बढ्न गई लक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्ने छ।

४२. बाह्य क्षेत्रमा सुधार भई ब्याजदर घट्दो क्रममा रहेकोले निजी माग विस्तार हुने र यसबाट आर्थिक क्रियाकलाप चलायमान बनाउन सहयोग पुग्ने देखिन्छ। बाह्य रोजगारीमा जानेको संख्या बढेको हुनाले विप्रेषण आप्रवाह पनि सन्तोषप्रद रहने अनुमान छ। तर, उल्लेख्य संख्यामा युवाहरु वैदेशिक रोजगारी र अध्ययनको लागि विदेशिने क्रम बढेकोले आन्तरिक माग केही हदसम्म प्रभावित भएको छ।

मुद्रास्फीति

४३. वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति लक्षित सीमाभन्दा केही माथि रहने देखिएको छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को एघार महिनासम्ममा औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६.१८ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७९/८० को सोही अवधिमा ७.७७ प्रतिशत कायम भएको छ। २०८० जेठ मसान्तमा भने वार्षिक बिन्दुगत मुद्रास्फीति लक्षित सीमाभन्दा केही कम ६.८३ प्रतिशत रहेको छ। खाद्यान्न, दुग्धपदार्थ, मसला, घरायसी उपभोग्य वस्तुहरु, आयातीत वस्तुहरु र ईन्धनको मूल्य वृद्धिका साथै अमेरिकी डलरसँग नेपाली रुपैयाँ अवमूल्यन भएका कारण उपभोक्ता मूल्यमा चाप परेको छ। तर, आन्तरिक मागमा कमी आएको र भारतमा थोक मूल्य घट्ने प्रवृत्ति देखापरेकोले मूल्यमा परेको चाप कम हुँदै जाने देखिन्छ।

४४. नेपालमा उपभोक्ता मुद्रास्फीतिलाई मुख्य रुपमा आन्तरिक उत्पादन तथा माग, आयातीत वस्तुहरुको मूल्य, नेपाली रुपैयाँको विनिमय दर र थोक तथा खुद्रा बिक्रेताले लिने मार्जिनले निर्धारण गर्ने गरेको छ। मूल्य वृद्धिलाई लक्षित स्तरमा राख्न आन्तरिक उत्पादन सुदृढ बनाउने, माग र आपूर्तिबीच सन्तुलन मिलाउने गरी नीतिगत कार्यदिशा तय गर्ने र बजार मूल्य अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाई कृत्रिम मूल्य वृद्धि हुन नदिने उपाय अवलम्बन गर्न आवश्यक छ।

४५. २०८० असार महिनामा सम्पन्न गरिएको मुद्रास्फीति अपेक्षासम्बन्धी सर्वेक्षणमा आगामी तीन महिना र एक वर्षको मुद्रास्फीतिप्रति नागरिकको अपेक्षा स्थिर रहेको देखिएको छ।

४६. अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा मूल्यमा परेको चाप कम हुँदै गएतापनि कच्चा तेलको मूल्यमा रहेको अनिश्चितता र जारी रुस-युक्रेन युद्धका कारण मूल्यमा उच्च जोखिमको स्थिति अझै विद्यमान छ। तथापि, अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा कायम रहेको नीतिगत कार्यदिशा, मुद्रास्फीतिको घट्दो क्रम, मुद्रास्फीतिसम्बन्धी नागरिकको स्थिर अपेक्षा र मूल्यको आधार प्रभाव समेतलाई दृष्टिगत गर्दा आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा ६.५ प्रतिशतको सीमाभित्र मुद्रास्फीति रहने देखिन्छ।

बाह्य क्षेत्र

४७. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा वैदेशिक व्यापारमा गिरावट आएको छ । समीक्षा वर्षको एघार महिनामा कुल वस्तु निर्यातमा २२.७ प्रतिशतले कमी आई रु.१४३ अर्ब ५९ करोड कायम भएको छ भने कुल वस्तु आयातमा १६.० प्रतिशतले कमी आई रु.१४८० अर्ब ९८ करोड कायम भएको छ । फलस्वरुप, गत वर्षको तुलनामा व्यापार घाटा १५.२ प्रतिशतले सुधार भई रु.१३३७ अर्ब ३९ करोड रहन गएको छ । बजेटको आकार, विप्रेषण आप्रवाहको वर्तमान प्रवृत्ति र ब्याजदरको घट्दो क्रमलाई दृष्टिगत गर्दा आगामी वर्ष आयात तथा सेवा व्यापार करिब १६ प्रतिशतले विस्तार हुने अनुमान रहेको छ ।

४८. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा शोधनान्तर स्थितिमा सुधार आएको छ । आर्थिक वर्ष २०७९/८० को एघार महिनासम्ममा शोधनान्तर स्थिति रु.२२८ अर्ब ९८ करोडले बचतमा रहेको छ । तर, चालु खाता भने रु.६९ अर्ब ४० करोडले घाटामा रहेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा चालु खाता रु.५९२ अर्ब १४ करोड र शोधनान्तर स्थिति रु.२६९ अर्ब ८१ करोडले घाटामा रहेको थियो ।

४९. नयाँ र बढी आय हुने श्रम गन्तव्य मुलुकहरुमा वैदेशिक रोजगारीमा जाने प्रवृत्ति र विप्रेषण आप्रवाहलाई गरिएको प्रोत्साहनले आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा विप्रेषण आप्रवाह सन्तोषजनक रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०७९/८० को एघार महिनासम्ममा विप्रेषण आप्रवाह नेपाली रुपैयाँमा २२.७ प्रतिशत र अमेरिकी डलरमा १३.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । कोभिडको असर कम भएसँगै वैदेशिक रोजगारीमा गएका नेपालीको संख्या उल्लेख्य रहेतापनि आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा उच्च स्तरमा विप्रेषण आप्रवाह भएका आधारमा आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदर सामान्य रहने देखिन्छ ।

५०. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा भ्रमण आय ९४.३ प्रतिशतले बढेको छ । आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा पनि भ्रमण आय सन्तोषजनक रहने अनुमान छ ।

५१. विदेशी विनिमय सञ्चिति सुविधाजनक अवस्थामा रहेको छ। २०७९ असार मसान्तको तुलनामा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति २१.८ प्रतिशतले वृद्धि भई २०८० जेठ मसान्तमा रु.१४८० अर्ब ८७ करोड पुगेको छ। अमेरिकी डलरमा यस्तो सञ्चिति १८.५ प्रतिशतले वृद्धि भई ११ अर्ब ३० करोड पुगेको छ । विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदर उच्च नहुने तर आयातको वृद्धिदर भने उच्च रहन गएमा विदेशी विनिमय सञ्चितिमा दबाब पर्ने जोखिम छ । यसर्थ, बाह्य क्षेत्रको दिगो सुधारको लागि निर्यात तथा पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने, वैदेशिक लगानी विस्तार गर्ने र औपचारिक माध्यमबाट विप्रेषण आप्रवाह भित्र्याउने कार्यलाई प्राथमिकतामा राख्न आवश्यक छ ।

५२. आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा निजी क्षेत्रतर्फ जाने कर्जा, बजेटको आकार र यसले प्रस्तावित वैदेशिक सहयोग, आयात तथा निर्यात व्यापार र विप्रेषण आप्रवाहको प्रवृत्तिलाई दृष्टिगत गर्दा चालु खाता घाटामा वृद्धि भएतापनि शोधनान्तर स्थिति केही बचतमा रहने प्रक्षेपण रहेको छ ।

सरकारी वित्त

५३. नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय (महालेखा नियन्त्रक कार्यालय) को तथ्याङ्कअनुसार आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा संघीय सरकारको कुल खर्च १०.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने राजस्व परिचालन १०.४ प्रतिशतले घटेको छ । आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा भएको कुल खर्चमा चालु खर्चको अंश ७०.३५ प्रतिशत र पुँजीगत खर्चको अंश १६.३४ प्रतिशत रहेको छ । चालु र पुँजीगत शीर्षकतर्फ विनियोजित बजेटको क्रमशः ८५.० प्रतिशत र ६१.४ प्रतिशत खर्च भएको छ ।

५४. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा संघीय सरकारको रु.९५७ अर्ब १५ करोड राजस्व परिचालन भएको छ भने रु.१४२९ अर्ब ५६ करोड कुल खर्च भएको छ । सो तथ्याङ्कअनुसार आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा राजस्व घाटा रु.४७२ अर्ब ४१ करोड रहन गएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्ष राजस्व घाटा रु.२२८ अर्ब २९ करोड रहेको थियो ।

५५. न्यून गार्हस्थ्य बचतका कारण आन्तरिक स्रोत सीमित रहेको सन्दर्भमा निजी लगानीलाई आवश्यक हुने स्रोत अभाव हुन नदिन बढ्दो राजस्व घाटा पूर्तिका लागि नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को बजेटमा बाह्य स्रोत परिचालनलाई प्राथमिकतामा राखेको छ । वैदेशिक लगानी, ऋण तथा सहायतामार्फत स्रोत व्यवस्थापन हुन सकेमा बाह्य क्षेत्र र ब्याजदरमा आएको सुधारलाई कायम राख्न उल्लेख्य सहयोग पुग्दछ ।

मौद्रिक तथा वित्तीय क्षेत्र

५६. वार्षिक बिन्दुगत आधारमा २०८० जेठ मसान्तमा विस्तृत मुद्राप्रदाय १०.९ प्रतिशतले विस्तार भएको छ । यस अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले परिचालन गरेको कुल निक्षेप १२.२ प्रतिशत र निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाह गरेको कर्जा ३.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १२.० प्रतिशत र निजी क्षेत्रतर्फ जाने कर्जाको वृद्धिदर १२.६ प्रतिशतसम्म रहने प्रक्षेपण गरिएको थियो । पुँजीगत खर्च समयमा नै अपेक्षित रुपले हुन नसक्नु, आर्थिक वृद्धिदर न्यून रहनु र तरलतामा आएको संकुचनको फलस्वरुप ब्याजदर वृद्धि भई कर्जा मागमा कमी आउनु जस्ता कारणले आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा कर्जा विस्तार कम रहन गएको हो ।

५७. वैदेशिक रोजगारीमा गएका नेपालीबाट प्राप्त विप्रेषणबाट खोलिएको खातामार्फत बैंक तथा वित्तीय संस्थाले २०८० वैशाख मसान्तसम्ममा रु.८८ अर्ब निक्षेप परिचालन गरेका छन् । यसमध्ये मुद्धती निक्षेपको अंश ८६.४ प्रतिशत रहेको छ ।

५८. २०८० असार मसान्तसम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निजी क्षेत्रलाई प्रदान गरिएको कर्जा बक्यौता करिब रु.४८७७ अर्ब अर्थात् कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ९०.७ प्रतिशत पुग्ने अनुमान रहेको छ । २०८० असार मसान्तमा औसत कर्जा-निक्षेप अनुपात ८१.६२ प्रतिशत रहेको छ ।

५९. विप्रेषण आप्रवाहको प्रवृत्ति, तरलतामा आएको सुधार एवम् ब्याजदरको घट्दो क्रम तथा बजेट वक्तव्यमा प्रस्तावित सुधार कार्ययोजना र संघ तथा प्रदेश सरकारको विनियोजनबमोजिम हुने

पुँजीगत खर्चका कारण आर्थिक गतिविधि चलायमान भई निजी क्षेत्रबाट हुन सक्ने कर्जाको माग र बैंक तथा वित्तीय संस्थाको कर्जा प्रवाह गर्न सक्ने क्षमतालाई दृष्टिगत गर्दा आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा निजी क्षेत्रतर्फ जाने कर्जा रु.५६२ अर्बसम्मले वृद्धि हुने प्रक्षेपण रहेको छ ।

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को मौद्रिक नीतिको स्वरुप

मौद्रिक नीतिको कार्यदिशाको वस्तुस्थिति

६०. नीतिगत व्यवस्थाको परिणामस्वरुप बाह्य क्षेत्रमा परेको दबाब कम भएको छ । भुक्तानी सन्तुलन २०७९ असोजदेखि बचतमा रहन थालेको छ । बाह्य क्षेत्रमा आएको सुधारसँगै बैंकिङ्ग प्रणालीमा तरलता सहज हुँदै गएको छ । फलस्वरुप, अल्पकालीन ब्याजदरहरु घटेका छन् भने दीर्घकालीन ब्याजदरहरु समेत घट्ने क्रममा रहेका छन् । यसरी बाह्य क्षेत्र र तरलतामा आएको सुधारबाट आन्तरिक आर्थिक गतिविधि चलायमान हुँदै जाने अपेक्षा रहेको छ । चालु खाता घाटामा नै रहेको र कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा आयातको अनुपात उच्च रहेको सन्दर्भमा बाह्य क्षेत्रमा भएको उपलब्धिलाई सुरक्षित राख्दै आर्थिक गतिविधिलाई चलायमान बनाउन सहयोग पुग्ने गरी कुल आन्तरिक माग व्यवस्थापन गर्ने रणनीति अवलम्बन गरिएको छ ।

६१. विप्रेषण आप्रवाहका कारण मुद्राको आपूर्ति बढेको छ, तर सोहीबमोजिम मुलुकभित्रै मूल्य अभिवृद्धि हुन नसकेकोले आन्तरिक उत्पादन क्षमता र मागका बीच अन्तर बढ्दै गएको छ । फलस्वरुप, बाह्य क्षेत्रतर्फको चालु खाता विगत केही वर्षदेखि निरन्तर घाटामा रहँदै आएको छ । स्थिर विनिमयदर नीति अवलम्बन गरिएको सन्दर्भमा चालु खाता निरन्तर घाटामा रहनुले बाह्य क्षेत्र मात्रै नभएर आन्तरिक स्थायित्वमा समेत जोखिम रहने हुन्छ । यसर्थ, आन्तरिक माग एवम् आपूर्तिबीच सन्तुलन कायम राखी समग्र माग व्यवस्थापन गर्दै समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व हासिल गर्नेतर्फ मौद्रिक नीति केन्द्रित गरिएको छ ।

६२. नेपालको सम्भावित उत्पादन क्षमता (Potential Output Capacity) को वृद्धिदर करिब ४.५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहेको देखिन्छ । नेपाल राष्ट्र बैंकले गरेको एक अध्ययनअनुसार नेपालमा मुद्रास्फीति ६.५ प्रतिशतभन्दा माथि रहन गएमा त्यसले आर्थिक वृद्धिलाई प्रतिकूल असर पार्ने देखिएको छ । यसर्थ, मूल्य तथा बाह्य क्षेत्र स्थायित्व कायम राख्दै दिगो रुपमा उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न पुँजी निर्माण हुने क्षेत्रमा वित्तीय स्रोत परिचालन गरी उत्पादन क्षमता अभिवृद्धि गर्ने नीतिलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ ।

६३. छिमेकी मुलुक भारतको तुलनामा नेपालमा मुद्रास्फीति अझै पनि उच्च छ । भारतीय रुपैयाँसँग नेपाली रुपैयाँको विनिमयदर स्थिर राखिएको र करिब दुई-तिहाई जति आयात भारतबाट हुने गरेको हुँदा सामान्यतयाः भारतीय मुद्रास्फीतिले नेपालको मुद्रास्फीतिलाई प्रभाव पार्ने गर्दछ । तर, नेपाल जस्तो कमजोर निर्यात क्षमता र आयातमा आधारित उत्पादन तथा उपभोग संरचना भएको मुलुकहरुका लागि मुद्रास्फीती नियन्त्रणमा विदेशी विनिमय सञ्चितिको भूमिका पनि उत्तिकै महत्वपूर्ण हुने गर्दछ । समष्टिगत माग अधिक विस्तार भई विदेशी विनिमय सञ्चितिले

आयात धान्न सक्ने क्षमता कम हुन गएमा आपूर्ति र व्यावसायिक वातावरण प्रभावित भई छिमेकी मुलुकलगायत विश्व स्तरमा मुद्रास्फीति न्यून रहे पनि नेपालमा भने मुद्रास्फीति उच्च रहन सक्ने जोखिम रहन्छ । यसर्थ, आन्तरिक मागमा हुने अधिक विस्तारले विदेशी विनिमय सञ्चिति र स्थिर विनिमयदरमा बढी दबाब नपरोस् भन्नेतर्फ सजग रही मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको छ ।

६४. आर्थिक वर्ष २०७९/८० को मौद्रिक नीतिले वार्षिक प्रक्षेपित मुद्रास्फीतिभन्दा कम नहुने गरी नीतिगत दर तय गर्ने व्यवस्थाको शुरुवात गरिएको छ। नीतिगत दरलाई वाञ्छित स्तरमा राख्न प्राकृतिक ब्याजदर (Natural Interest Rate) लाई सन्दर्भ (Reference) को रुपमा लिने प्रचलन पनि रहेको छ। प्राकृतिक ब्याजदर प्रत्यक्ष रुपमा मापन नहुने भएकोले विभिन्न तथ्याङ्कीय तथा अर्थमितीय विधिहरु मध्ये लामो समयावधिको औसत मुद्रास्फीतिको आधारमा पनि यसको अनुमान गर्ने गरिन्छ। नेपालमा पछिल्लो २५ वर्षको औसत मुद्रास्फीति ६.७ प्रतिशत रहेको छ। यसलाई आधार मान्दा नेपालको प्राकृतिक ब्याजदर ६.५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ। प्राकृतिक ब्याजदरको तुलनामा नीतिगत दर न्यून हुँदा बाह्य क्षेत्र दबाबमा पर्ने र उच्च हुँदा आन्तरिक आर्थिक गतिविधि प्रभावित हुने सम्भावना रहन्छ। यसर्थ, मुद्रास्फीति र बाह्य क्षेत्रसम्बन्धी परिदृश्यका अतिरिक्त प्राकृतिक ब्याजदरलाई पनि नीतिगत दर तय गर्दा सन्दर्भको रुपमा लिइएको छ।

६५. नेपालको गार्हस्थ्य बचत लामो समयदेखि कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको १० प्रतिशतभन्दा न्यून रहेको स्थिति छ। न्यून बचत र उच्च लगानी मागका कारण स्रोत अन्तर (Resource Gap) बढ्दै गएको छ। सार्वजनिक तथा निजी लगानीको उत्पादकत्व न्यून रहेका कारण अन्तराष्ट्रिय प्रतिस्पर्धी क्षमता बढ्न सकेको छैन भने लगानी गुणक (Investment Multiplier) र गार्हस्थ्य बचत दर न्यून रहेको छ। बचत दर वृद्धिका लागि सार्वजनिक तथा निजी लगानीलाई अधिकतम प्रतिफल दिने क्षेत्रमा परिचालन गरी पुँजी निर्माणको गति बढाउनु आवश्यक छ। यस सन्दर्भमा बचत प्रोत्साहनका लागि निक्षेपको वास्तविक ब्याजदर (real interest rate) धनात्मक हुने गरी नीतिगत कार्यदिशा तय गर्ने रणनीति अवलम्बन गरिएको छ।

६६. कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको तुलनामा नेपालमा निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाह भएको कर्जाको आकार दक्षिण एशियामा नै उच्च रहेको छ। बैंक तथा वित्तीय संस्था, सहकारी संस्था, बिमा कम्पनी, नागरिक लगानी कोष र कर्मचारी सञ्चय कोषबाट प्रवाह भएको कर्जा समेतलाई गणना गर्दा नेपालको निजी क्षेत्र अधिक ऋण भारमा परेको स्थिति छ। अधिक ऋण भारको स्थिति, कर्जा र वास्तविक क्षेत्रबीचको कमजोर सम्बन्ध र वित्तीय क्षेत्रमा पछिल्लो समय देखापरेको गैर-व्यावसायिक गतिविधिका कारण निष्क्रिय कर्जा बढ्न थालेको छ। उपर्युक्त पृष्ठभूमिमा वित्तीय स्थायित्व कायम राख्ने कार्यलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ।

६७. पछिल्लो २० वर्षमा बैंकिङ्ग क्षेत्रबाट औसतमा १९.४ प्रतिशतले कर्जा विस्तार भएको छ। निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जा र कुल गार्हस्थ्य उत्पादनबीचको औसत अनुपात बढ्नुका अतिरिक्त ठूला आकारको कर्जाहरुको संख्या पनि बढेको छ। तर, कर्जाको विस्तार भएअनुरुप

वास्तविक क्षेत्रको विस्तार हुन सकेको छैन । वास्तविक क्षेत्र विस्तार नभई वित्तीय क्षेत्रको मात्र विस्तार हुँदा वित्तीय सम्पत्तिको गुणस्तर कमजोर हुन गई वित्तीय स्थायित्वमा मात्र नभएर यसले अन्ततः वास्तविक क्षेत्र तथा सरकारी वित्तमा समेत दीर्घकालीन रुपमा प्रतिकूल प्रभाव पार्न सक्ने जोखिम रहन्छ । यसर्थ, कर्जाको वृद्धिभन्दा कर्जाको उत्पादनशील उपयोग बढाउने, साना तथा मझौला उत्पादनशील कर्जामा जोड दिने र कर्जाको अधिकेन्द्रीकरण घटाउनेतर्फ जोड दिइएको छ ।

६८. कोभिड संक्रमण र रुस-युक्रेन युद्धका कारण बिथोलिएको बजार आपूर्ति श्रृंखला अझै लयमा फर्किसकेको छैन । खासगरी पेट्रोलियम पदार्थ र खाद्य वस्तुको मूल्यमा भएको उच्च वृद्धिका कारण विकसित एवम् विकासशील राष्ट्रहरुले सामना गर्नु परिरहेको उच्च मुद्रास्फीतिमा केही सुधार आएतापनि लक्ष्यभन्दा माथि नै रहेको छ । फलस्वरुप, अधिकांश केन्द्रीय बैंकहरुले लिएको नीतिगत कार्यदिशाले निरन्तरता पाइरहेको अवस्था छ । यसबाट उदीयमान र विकासशिल राष्ट्रहरुमाथि परेको वित्तीय दबाब कायमै रहेको छ । विश्व स्तरमा जारी रहेको नीतिगत कार्यदिशालाई समेत ध्यानमा राखी मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको छ ।

मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा

६९. मूल्य र बाह्य क्षेत्र स्थायित्व कायम राख्दै अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाउन सजगतापूर्वक लचिलो मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा अवलम्बन गरिएको छ ।

७०. वित्तीय स्रोतलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा प्रवाह गराई आन्तरिक उत्पादन क्षमता अभिवृद्धि गर्नेतर्फ मौद्रिक नीतिको प्राथमिकता रहेको छ ।

७१. ठूला कर्जाहरुको अनुगमन, नियमन तथा सुपरिवेक्षणलाई प्रभावकारी बनाउने, कर्जाको अधिकेन्द्रीकरण कम गर्दै लैजाने, साना तथा मझौला उत्पादनशील कर्जालाई प्राथमिकता दिने र कर्जाको गुणस्तर तथा पहुँच अभिवृद्धि गरी वित्तीय स्थायित्व प्रवर्द्धन गर्नेतर्फ मौद्रिक नीतिलाई सहयोग पुग्ने गरी नियामकीय नीतिहरु तर्जुमा गरिएको छ ।

मौद्रिक नीतिको संरचना र लक्ष्य

७२. नेपाली रुपैयाँको भारतीय रुपैयाँसँगको स्थिर विनिमयदरलाई मौद्रिक नीतिको अंकुशको रुपमा यथावत राखिएको छ ।

७३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाको अन्तरबैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदरलाई सञ्चालन लक्ष्यको रुपमा यथावत राखिएको छ ।

७४. विदेशी विनिमय सञ्चितिले आयात धान्ने क्षमता र वार्षिक लक्षित मुद्रास्फीतिका आधारमा नीतिगत दर तय गरिने छ ।

७५. सञ्चालन लक्ष्यको स्थितिको आधारमा सक्रिय रुपमा खुला बजार कारोबार सञ्चालन गरी अन्तरबैंक ब्याजदरलाई ब्याजदर करिडोरभित्र राखिने छ ।

७६. कम्तिमा ७ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पुग्ने गरी विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्नु मौद्रिक नीतिको लक्ष्य रहेको छ।

७७. मुद्रास्फीतिलाई ६.५ प्रतिशतभित्र कायम राख्न मौद्रिक विस्तारबाट मूल्यमा चाप पर्न नदिने गरी मौद्रिक व्यवस्थापन गरिने छ।

७८. आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यले लक्षित गरेबमोजिम ६ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी वित्तीय स्रोतलाई उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ प्रवाहित गर्ने प्राथमिकता रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा विस्तृत मुद्राप्रदाय १२.५ प्रतिशत र बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निजी क्षेत्रतर्फ जाने कर्जा ११.५ प्रतिशतसम्मले वृद्धि हुने प्रक्षेपण रहेको छ।

मौद्रिक उपायहरु

७९. आन्तरिक तथा बाह्य आर्थिक परिदृश्यलाई दृष्टिगत गरी नीतिगत दरलाई ५० आधार बिन्दुले घटाई ६.५ प्रतिशत कायम गरिएको छ। बैंकदरलाई ७.५ प्रतिशतमा यथावत राखी निक्षेप संकलन बोलकबोल दरलाई ५.५ प्रतिशतबाट घटाएर ४.५ प्रतिशत कायम गरिएको छ।

८०. यस बैंकले सञ्चालन लक्ष्यको रुपमा लिएको भारित औसत अन्तरबैंक ब्याजदर बैंक दरभन्दा उच्च र निक्षेप संकलन दरभन्दा न्यून भएमा दोस्रो बजार कारोबार र निक्षेप संकलन बोलकबोल खुला गरिने छ।

८१. बैंक दरमा स्थायी तरलता सुविधा र नीतिगत दरमा ओभरनाइट तरलता सुविधा उपलव्ध हुने व्यवस्थालाई यथावत राखिएको छ।

८२. ब्याजदर करिडोरलाई प्रभावकारी बनाउन ब्याजदर करिडोरको तल्लो सीमामा स्थायी निक्षेप संकलन सुविधा उपलव्ध गराउने व्यवस्था गरिने छ।

८३. अनिवार्य नगद अनुपात र वैधानिक तरलता अनुपातलाई यथावत राखिएको छ।

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को वित्तीय क्षेत्र र विदेशी विनिमयसम्बन्धी नीति

८४. नेपाल राष्ट्र बैंकले वित्तीय क्षेत्रको विकास र विस्तारका लागि नियमित रुपमा सुधारका कार्यहरु अगाडि बढाउँदै आएका कारण वित्तीय क्षेत्रको आकार र वित्तीय पहुँचमा उल्लेखनीय सुधार भएको छ। वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्वको लागि अन्तर्राष्ट्रिय असल अभ्यासहरुलाई ग्रहण गर्ने र तिनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने कार्यलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ। पुँजी आधार विस्तार गर्ने र मर्जर तथा प्राप्तिमार्फत बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सवलीकरण गर्ने कार्य भएको छ। फलस्वरुप, २०८० असार मसान्तसम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले परिचालन गरेको पुँजीकोष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको करिब १३ प्रतिशत पुगेको छ भने वित्तीय स्रोत परिचालन करिब रु.५७०० अर्ब पुगेको छ।

८५. वित्तीय स्रोतको सदुपयोगिता अभिवृद्धि गरी वित्तीय स्थायित्व प्रवर्द्धन गर्ने मुख्य उद्देश्य हासिल गर्न चालु पुँजी कर्जासम्बन्धी मार्गदर्शन जारी भई कार्यान्वयनमा आएको छ। ठूला ऋणीहरुको सुपरिवेक्षणलाई प्रभावकारी बनाउन छुट्टै मार्गदर्शन जारी हुने क्रममा रहेको छ। एकल ग्राहक कर्जा सुविधासम्बन्धी व्यवस्थामा परिमार्जन गरी कर्जा अधिकेन्द्रीकरण घटाउने र साना तथा मझौला उत्पादनशील व्यवसायलाई प्रवर्द्धन गर्ने कार्यलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ । त्यसैगरी, बैंकिङ्ग क्षेत्रको सम्पत्तिको गुणस्तर मूल्याङ्कन गर्ने, कर्जा जोखिम न्यूनीकरण गर्ने, सुपरिवेक्षकीय क्षमता अभिवृद्धि गर्न सुपरिवेक्षकीय सूचना प्रणालीको विकास र प्रयोग गर्ने, समष्टिगत आर्थिक उत्तारचढावका कारण वित्तीय क्षेत्रमा आउन सक्ने दबाब आँकलन गर्न Macro Stress Testing Framework तयार गरी लागु गर्ने, वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित ऐन कानुनहरुको समसामयिक पुनरावलोकन गर्ने लगायतका कार्यहरु जारी राखिएको छ । उल्लिखित सुधारका कार्यबाट वित्तीय स्थायित्व प्रवर्द्धन भई दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा रहेको छ ।

८६. नेपालको बजारलाई अन्तर्राष्ट्रिय बजारसँग एकीकृत गरी बजार पहुँच अभिवृद्धि गर्न बाह्य क्षेत्रतर्फको चालु खाता पूर्ण परिवर्त्य बनाई सकिएको छ भने पुँजी खातालाई पनि आवश्यकताअनुसार खुकुलो बनाउँदै लगिएको छ। विदेशी विनिमय सञ्चितिको उत्पादनमूलक उपयोग अभिवृद्धि गर्न मौद्रिक तथा वित्तीय क्षेत्रको नीतिसँग सामञ्जस्य हुने गरी विदेशी विनिमय नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन हुँदै आएको छ।

८७. विद्युतीय कारोबारलाई सरल, सुरक्षित एवम् प्रभावकारी बनाउन भुक्तानी तथा फछ्र्यौटसम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार, कानुनी तथा नियामकीय व्यवस्था गरिएको छ। साथै, विद्युतीय भुक्तानीलाई प्रबर्द्धन गर्न अन्तर्राष्ट्रिय गेटवेसँग आवद्ध गर्दै नवीनतम उपकरण र प्रविधिको प्रयोगलाई जोड दिइएको छ । यसबाट विद्युतीय कारोबार भुक्तानी तथा फछ्र्यौटमा उल्लेख्य विस्तार भएको छ ।

८८. आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को मौद्रिक नीतिको कार्यदिशासँग सामञ्जस्य हुने गरी देहाय बमोजिमका बैंकिङ्ग क्षेत्रसँग सम्बन्धित कानुनी, नियामकीय तथा विदेशी विनिमय व्यवस्थापन र भुक्तानी प्रणालीसँग सम्बन्धित नीतिहरु तर्जुमा गरिएको छ ।

नियमन तथा सुपरिवेक्षण

८९. वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्वलाई असर पुऱ्याउने गैर-व्यावसायिक तथा उच्छृङ्खल गतिविधिलाई समेत नियन्त्रण गर्न सहयोग पुग्ने गरी विद्यमान बैंकिङ्ग कसुर ऐन, २०६४ मा समसामयिक संशोधन प्रक्रिया अगाडि बढाइने छ ।

९०. पारस्परिक मूल्याङ्कनबाट प्राप्त सुझाव समेतका आधारमा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणसँग सम्बन्धित निर्देशनहरु जारी गरिने छ। साथै, सम्बन्धित कानुनको समसामयिक परिमार्जन गर्न र राष्ट्रिय रणनीति तर्जुमा गर्न सहजीकरण गरिने छ ।

१६ नेपाल राष्ट्र बैंक

९१. पहिलो आवासीय घर कर्जाको सीमा रु.१ करोड ५० लाखलाई वृद्धि गरी रु.२ करोड पुऱ्याइने छ ।

९२. बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता खोली विप्रेषण पठाएमा कम्तिमा एक प्रतिशत थप व्याज दिने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।

९३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सुझाव समेतको आधारमा चालु पुँजी कर्जासम्बन्धी मार्गदर्शनमा आवश्यक पुनरावलोकन गरिने छ ।

९४. प्राकृतिक प्रकोप वा अन्य विशेष परिस्थितिजन्य कारणले समस्यामा परेका ऋणीहरुको कर्जा पुनरसंरचना लगायतका व्यवस्था गरेर पुनरुत्थान तथा अन्य व्यवस्थापनका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाले अवलम्बन गर्नु पर्ने उपाय र प्रकृयालाई समावेश गरी Stressed Loan Resolution Framework जारी गरिने छ ।

९५. वाणिज्य बैंकहरुको सम्पत्तिको गुणस्तर पुनःमूल्याङ्कन (Asset Quality Review) गर्नुको साथै बैंक तथा वित्तीय संस्थाको आन्तरिक कर्जा जोखिम वर्गीकरण (Internal Credit Risk Grading) गर्नेसम्बन्धी मार्गदर्शन तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।

९६. राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकहरुले समेत पूर्ण रुपमा Capital Adequacy Framework, 2015 अनुसार पुँजीकोष कायम गर्नु पर्ने व्यवस्था लागु गरिने छ ।

९७. नेपाल लेखामानअनुसार Expected Credit Loss Model (ECL) कार्यान्वयनका लागि आवश्यक नीति तर्जुमा गरिने छ ।

९८. कर्जा प्रवाहको वर्तमान अवस्था समेतको विश्लेषणको आधारमा तोकिएका क्षेत्रमा कर्जा लगानी गर्नुपर्नेसम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थामा आवश्यक पुनरावलोकन गरिने छ ।

९९. आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को नेपाल सरकारको बजेटमा उल्लेख भएबमोजिम बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निश्चित सीमाभन्दा बढी कर्जा/सुविधा उपयोग गर्ने ऋणीहरुले अनिवार्य रुपमा स्थायी लेखा नम्बर लिनु पर्ने व्यवस्था पुनरावलोकन गरिने छ ।

१००. धितोपत्र बोर्डबाट स्वीकृति प्राप्त गरेका Private Equity Fund/Venture Capital Fund मा बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट हुने लगानीलाई सहजीकरण गर्न विद्यमान लगानीसम्बन्धी व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरिने छ ।

१०१. क्रेडिट स्कोरीङ्ग मापन गर्ने प्रणालीको विकास गर्न सम्बन्धित निकायसँग आवश्यक समन्वय गरिने छ ।

१०२. आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को नेपाल सरकारको बजेटमा उल्लेख भएबमोजिम बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाको प्रभावकारी नियमन तथा सुपरिवेक्षणका लागि छुट्टै विशिष्टिकृत नियामक निकाय स्थापना गर्न आवश्यक सहजीकरण गरिने छ ।

१०३. बैंक तथा वित्तीय संस्था तथा अन्य भुक्तानीसम्बन्धी कार्य गर्न अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थाहरुबीच

ग्राहकको सूचना आदानप्रदान गर्ने कार्यलाई सहज बनाउन र नेपाल सरकारले जारी गरिरहेको राष्ट्रिय परिचयपत्र (National ID) समेतलाई केन्द्रीय ग्राहक पहिचान (Centralised KYC) प्रणालीमा आवद्ध हुने गरी केन्द्रीय ग्राहक पहिचान प्रणालीको निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्न सम्बन्धित निकायसँग आवश्यक समन्वय गरिने छ ।

१०४. वित्तीय गहिराई मापनका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाको अतिरिक्त लघुवित्त वित्तीय संस्था, बिमा कम्पनी, नागरिक लगानी कोष र कर्मचारी संचय कोष लगायतका अन्य गैर-बैंकिङ्ग वित्तीय संस्थाहरुको वासलात समावेश भएको वित्तीय सर्वेक्षण (Financial Corporation Survey) तयार गरी प्रकाशन गरिने छ ।

१०५. बैंकिङ्ग प्रणालीको स्थायित्वको लागि सक्षम जनशक्तिको व्यवस्थापन र कार्यसम्पादन सुदृढ बनाउन आवश्यक भएकोले बैंकिङ्ग क्षेत्रको समग्र जनशक्ति विकास र व्यवस्थापनका सम्बन्धमा अध्ययन गरिने छ । नेशनल बैंकिङ्ग ईन्स्टिच्यूट जस्ता संस्थाहरुसँगको सहकार्यमा बैंकिङ्ग सेवामा प्रवेश गर्न प्रवेश परीक्षा र वृत्ति विकासका लागि सर्टिफिकेशन कोर्ष पूरा गरेकालाई प्राथमिकता दिनेसम्बन्धी व्यवस्था गरिने छ ।

१०६. शेयर धितो कर्जा, रियल स्टेट कर्जा तथा हायर पर्चेज कर्जाका विद्यमान जोखिम भारसम्बन्धी व्यवस्था पुनरावलोकन गरिने छ ।

लघुवित्त

१०७. लघुवित्त वित्तीय संस्थाको समस्या र सुझाव सम्बन्धमा गठित अध्ययन समितिले तयार पारेको अध्ययन प्रतिवेदनका सुझावहरुलाई क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिने छ ।

१०८. २०८१ असार मसान्तसम्म एकीकृत कारोबार संचालन गरेमा विद्यमान सुविधाहरु उपलब्ध हुने गरी लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुको मर्जर र प्राप्तिलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

भुक्तानी प्रणाली

१०९. केन्द्रीय बैक विद्युतीय मुद्रा जारी गर्ने सम्बन्धमा भएको अध्ययनको आधारमा थप कार्य अगाडि बढाईने छ ।

११०. सार्वजनिक सेवा प्रवाह हुने मुख्य कार्यालयहरुमा विद्युतीय भुक्तानीका उपकरणहरुको प्रयोग गरी राजस्व संकलन गर्ने कार्यका लागि सहजीकरण गरिने छ ।

१११. सूचना प्रविधि लगायतका सेवा निर्यात गरे वापतको विदेशी मुद्रा विद्युतीय माध्यमबाट भित्र्याउने व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाईने छ ।

११२. विद्युतीय भुक्तानीमा आबद्ध संस्थाहरुले गर्ने कारोबारको राफसाफ कार्यलाई Principles for Financial Market Infrastructure (PFMI) सँग सामञ्जस्य हुने गरी यस बैंकको प्रणालीमार्फत फछ्र्यौट हुने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

११३. नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएबमोजिम विदेशी लगानीसम्बन्धी प्रक्रियालाई सरलीकरण र सहजीकरण गर्न नेपाल राष्ट्र बैंक विदेशी लगानी तथा विदेशी ऋण व्यवस्थापन विनियमावलीमा आवश्यक संशोधन गरिनेछ ।

११४. सूचना प्रविधि लगायतका सेवा निर्यात गर्ने उद्देश्यले सञ्चालित उद्योग/व्यवसायलाई तेस्रो मुलुकमा सम्पर्क कार्यालय स्थापना गर्न, विदेशी निकायलाई भुक्तानी गर्न/आफ्नै विदेशस्थित बैंक खातामा रकमान्तर गर्न र सफ्टवेयर वा प्रोग्राम खरिद तथा उपकरण जडान गर्न उद्योग/व्यवसायले गरेको विदेशी मुद्रा आर्जनको निश्चित प्रतिशतसम्म विदेशी मुद्रा सटही सुविधा तोकिएका कागजातहरुको आधारमा वाणिज्य बैंकमार्फत नै उपलब्ध हुने व्यवस्था गरिने छ ।

११५. ड्राफ्ट/टी.टी. र DAP/DAA को माध्यमबाट हुने आयातसम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थामा आवश्यक पुनरावलोकन गरिनेछ ।

११६. ब्याक टु ब्याक प्रतीतपत्रको सुविधा पाउने विद्यमान व्यवस्थामा नेपाल एकीकृत व्यापार रणनीतिले पहिचान गरेका वस्तुहरु थप गर्न आवश्यक व्यवस्था गरिने छ ।

११७. भारतबाहेक अन्य मुलुकहरूको भ्रमणमा जाने नेपाली नागरिकहरूलाई राहदानी सुविधावापत् एक वर्षमा दुई पटकसम्म अमेरिकी डलर १५०० सम्म सटही सुविधा उपलव्ध गराइने विद्यमान व्यवस्थालाई परिमार्जन गरी अमेरिकी डलर २५०० सम्म उपलब्ध गराइने व्यवस्था गरिने छ ।

११८. हवाई सेवा प्रदायकहरुलाई आवश्यक पर्ने विभिन्न सेवा शुल्कको भुक्तानी विदेशमा गर्दा नियामक निकायको स्वीकृति/सिफारिस र तोकिएका कागजात समेतको आधारमा अमेरिकी डलर एक लाख वा सो बराबरको अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्रासम्मको रकम इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरुमार्फत पठाउन सकिने व्यवस्था गरिनेछ ।

११९. कोभिड-१९ को प्रकोप र प्रभाव न्यून हुँदै गएको हुँदा विदेशी मुद्रामा लिएको ऋण नेपाली रुपैयामा भुक्तानी गर्न सकिने विद्यमान व्यवस्था हटाइने छ ।

१२०. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यस बैंकको स्वीकृतिमा भित्र्याएको बाह्य ऋणमा अन्तर्निहित विदेशी विनिमय जोखिम व्यवस्थापनका लागि स्वाप (Swap) लगायतका उपकरणहरुका सम्बन्धमा गरिएको अध्ययनका आधारमा यस्ता उपकरणहरु उपलब्ध हुने व्यवस्था गरिनेछ ।

अन्त्यमा,

१२१. यस नीतिको कार्यान्वयनबाट समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व प्रवर्द्धन हुने, वित्तीय स्रोतको उत्पादनशील उपयोग अभिवृद्धि हुने, वित्तीय पहुँच विस्तार हुने र उच्च तथा दिगो आर्थिक वृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा रहेको छ ।

१२२. आर्थिक तथा वित्तीय स्थितिको त्रैमासिक समीक्षा गरी मौद्रिक, वित्तीय क्षेत्र, भुक्तानी प्रणाली र

विदेशी विनिमय व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित नीतिमा आवश्यक पुनरावलोकन गरिने छ ।

१२३. आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को मौद्रिक नीतिको तर्जुमामा सहयोग पुऱ्याउने नेपाल सरकारका निकायहरु, उद्योग व्यवसायसँग सम्बन्धित संघ/संस्थाहरु, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु, विद्वत वर्ग, सञ्चार माध्यमलगायत सबै सरोकारवालाहरुलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दै यस मौद्रिक नीतिमा व्यवस्था गरिएका नीति तथा कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनमा सदाझैँ सबैको सहयोग रहने यस बैंकको विश्वास रहेको छ ।

* * *

अनुसूची १
मौद्रिक प्रक्षेपण

(रु. करोडमा)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७८ असार	२०७९ असार	२०८० असार[अ]	२०८१ असार[प्र]	वार्षिक परिवर्तन २०७८/७९ रकम	२०७८/७९ प्रतिशत	२०७९/८० रकम	२०७९/८० प्रतिशत	२०८०/८१ रकम	२०८०/८१ प्रतिशत
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	**१३३५६२.०**	**१११२३६.४**	**१३९०३०.६**	**१४१०३०.६**	**-२५५२५.९** /१	**-१९.१**	**२६०००.०** /२	**२३.४**	**२०००.०**	**१.४**
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	१४५३२९.५	१३०४०८.७	१६१०४३.३	१६४८९८.०	-१४९२०.८	-१०.३	३०६३४.६	२३.५	३८५४.७	२.४
१.२ वैदेशिक दायित्व	११७६७.५	१९१७२.३	२२०१२.६	२३८६७.४	७४०४.८	६२.९	२८४०.३	१४.८	१८५४.७	८.४
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	**३८१९२३.३**	**४३९३०३.७**	**४७२०६८.८**	**५४६४५६.३**	**६०५८०.७** /१	**१५.९**	**३४५५९.४** /२	**७.९**	**७४३८७.४**	**१५.८**
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	४९५५४७.७	५६७३५७.४	६१४२८३.०	६९५२२४.४	७१८०९.७	१४.५	४६९२५.६	८.३	८०९४१.४	१३.२
क. सरकारलाई गएको खुद कर्जा	५८८८६.६	७४५७९.०	१००५३१.४	१२२६२४.४	१५६९२.४	२६.६	२५९५२.४	३४.८	२२०९३.०	२२.०
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरुलाई गएको कर्जा	७५१.३	३७८.४	४१५.९	४५७.१	-३७२.९	-४९.६	३७.५	९.९	४१.२	९.९
ग. अन्य वित्तीय संस्थाहरुलाई गएको कर्जा	२१९५४.२	२३५००.१	२५६०२.८	२८१५०.१	१५४५.८	७.०	२१०२.८	८.९	२५४७.३	९.९
घ. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	४१३९५५.५	४६८८९९.९	४८७७३२.९	५४३९९२.८	५४९४४.४	१३.३	१८८३३.०	४.०	५६२५९.९	११.५
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	११३६२४.३	१२८०५३.६	१४२२१४.२	१४८७६८.१	११२२९.० /१	९.९	१२३६५.७ /२	९.७	६५५४.०	४.६
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम २)	**५१५४८५.३**	**५५०५४०.१**	**६११०९९.५**	**६८७४८६.९**	**३५०५४.८**	**६.८**	**६०५५९.४**	**११.०**	**७६३८७.४**	**१२.५**
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम १+	२९६४२६.५	२६५२२६.६	२६७८७८.९	२९१९८८.०	-३११९९.९	-१०.५	२६५२.३	१.०	२४१०९.१	९.०
क. मुद्रा प्रदाय (एम १)	१०४९४१.०	९४८११.३	९५७५९.५	१०४३७७.८	-१०१२९.७	-९.७	९४८.१	१.०	८६१८.४	९.०
मुद्रा	५७१९७.२	५०५९०.३	५३६२५.७	५६८४३.२	-६६०६.९	-११.६	३०३५.४	६.०	३२१७.५	६.०
चल्ती निक्षेप	४७७४३.८	४४२२१.०	४२१३३.७	४७५३४.६	-३५२२.८	-७.४	-२०८७.३	-४.७	५४००.८	१२.८
ख. बचत तथा कल निक्षेप	१९१४८५.५	१७०४१५.३	१७२११९.४	१८७६१०.२	-२१०७०.२	-११.०	१७०४.२	१.०	१५४९०.७	९.०
३.२. आवधिक निक्षेप	२१९०५८.८	२८५३१३.५	३४३२२०.६	३९५४९८.९	६६२५४.७	३०.२	५७९०७.१	२०.३	५२२७८.३	१५.२
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम ३)	**५२४६६४.८**	**५६०२५०.१**	**६२१९७२.३**	**६९९१२६.३**	**३५५८५.४**	**६.८**	**६१७२२.१**	**११.०**	**७७१५४.०**	**१२.४**

अ - अनुमानित।

प्र - प्रक्षेपित।

१/ विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा रु.३२ अर्ब समायोजन।

२/ विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा रु.१७ अर्ब ९४ करोड समायोजन।

अनुसूची २
आर्थिक वर्ष २०७९/८० को मौद्रिक नीतिको लक्ष्य तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन अवस्था

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१.	७०	विदेशी विनिमय सञ्चितिले वस्तु तथा सेवाको आयात धान्ने क्षमता र मुद्रास्फीतिलाई नीतिगत दर निर्धारण गर्ने प्रमुख आधारको रुपमा लिइने । वार्षिक लक्षित मुद्रास्फीतिभन्दा कम नहुने गरी नीतिगत दर निर्धारण गरिने ।	२०८० जेठ मसान्तमा **कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति ९.६ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्ने क्षमता** रहेको । आर्थिक वर्ष २०७९/८० को एघार महिनामा **औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ७.७७ प्रतिशत** रहेको ।
२.	७१	संचालन लक्ष्यको स्थितिको आधारमा खुला बजार कारोबार संचालन गरी तरलता व्यवस्थापन गरिने ।	तरलता व्यवस्थापनको कार्य निरन्तर भईरहेको ।
३.	७१	आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १२ प्रतिशत र निजी क्षेत्रतर्फ जाने कर्जाको वृद्धिदर १२.६ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण रहेको ।	२०८० जेठ मसान्तमा **विस्तृत मुद्राप्रदाय र निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाह भएको कर्जाको वार्षिक बिन्दुगत वृद्धिदर क्रमशः १०.९ प्रतिशत र ३.६ प्रतिशत** रहेको । २०८० जेठमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबीचको **औसत अन्तरबैंक दर ६.६९ प्रतिशत** रहेको ।
४.	७२	सात महिनासम्मको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न सक्ने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम राख्दै माग पक्षबाट मूल्यमा चाप पर्न नदिई लक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुऱ्याउनु मौद्रिक नीतिको लक्ष्य हुने ।	२०८० जेठ मसान्तमा कुल विदेशी **विनिमय सञ्चिति रु.१४८० अर्ब ८७ करोड (अमेरिकी डलर ११ अर्ब ३० करोड** रहेको र उक्त सञ्चितिले ९.६ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्ने क्षमता रहेको ।
५.	७४	मूल्य र विदेशी विनिमय सञ्चितिमा परेको चापलाई मध्यनजर राखेर समष्टिगत आर्थिक स्थायित्वको लागि ब्याजदर करिडोर अन्तर्गतको दरहरुलाई १.५ प्रतिशत बिन्दुले वृद्धि गरी बैंक दर ८.५ प्रतिशत, नीतिगत दर ७.० प्रतिशत र निक्षेप संकलन दरलाई ५.५ प्रतिशत कायम गरिएको ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
६.	७५	अन्तरबैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर नीतिगत दरको तुलनामा २ प्रतिशतभन्दा बढी बिन्दुले तलमाथि भएमा रिपो/रिभर्स रिपो बोलकबोल खुला हुने व्यवस्था मिलाइने । साथै, अन्तरबैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर नीतिगत दरको तुलनामा ३ प्रतिशत बिन्दुभन्दा बढीले घट्न गएमा निक्षेप बोलकबोल खुला हुने व्यवस्था मिलाइने ।	"नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७८" तथा "नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबारसम्बन्धी कार्यविधि, २०७८" संशोधन गरी कार्यान्वयनमा ल्याईएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
७.	७६	तरलता व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी बनाउन आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट वक्तव्यमा व्यवस्था भएबमोजिम खुला बजार कारोबार स्थिरीकरण कोषको व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने ।	नेपाल राष्ट्र बैंक, खुला बजार कारोबार स्थिरीकरण कोष संचालन निर्देशिका २०७९, नेपाल राष्ट्र बैंक संचालक समितिबाट मिति २०७९/१२/२७ मा स्वीकृत भएको ।
८.	७७	भुक्तानी प्रणालीलाई सहज र विश्वसनीय बनाउने उद्देश्यले सरकारी ऋणपत्रको धितोमा बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई यस बैंकले उपलब्ध गराउने विद्यमान दैनिक तरलता सुविधा (Intraday Liquidity Facility-ILF) लाई आवश्यकताअनुसार ओभरनाइट अवधिको बनाई यस्तो सुविधा बैंक दरमा उपलब्ध गराइने ।	"नेपाल राष्ट्र बैंक दैनिक तरलता सुविधासम्बन्धी कार्यविधि, २०७६" संशोधन भई मिति २०७९ पुस १ देखि कार्यान्वयनमा आएको । कार्यविधिको तेस्रो संशोधन २०८० वैशाख २५ बाट कार्यान्वयनमा आएको ।
९.	७८	बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई अघिल्लो हप्ताको अन्त्यमा कायम रहेको सम्बन्धित संस्थाको स्वदेशी मुद्रामा रहेको कुल निक्षेपको १ प्रतिशतभन्दा बढी बक्यौता नहुने गरी यस बैंकले तोकेको ऋणपत्रको धितोमा अधिकतम ५ दिनसम्म अवधिको स्थायी तरलता सुविधा बैंक दरमा उपलब्ध गराइने ।	"नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७८" तथा "नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबारसम्बन्धी कार्यविधि, २०७८" संशोधन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको । आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट रु.२७२७ अर्ब ११ करोड स्थायी तरलता उपयोग भएको ।
१०.	७९	अन्तरबैंक बजार, दैनिक तरलता सुविधा, खुला बजार कारोवार र स्थायी तरलता सुविधाका माध्यमबाट आवश्यक तरलता व्यवस्थापन गर्न नसकेका बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई सो संस्थाले माग गरेमा बैंक दरमा २ प्रतिशत बिन्दुले पेनाल दर थप गरी अन्तिम ऋण दाता सुविधा (Lender of Last Resort Facility-LOLR) उपलब्ध गराइने । अन्तिम ऋणदाता सुविधा सम्बन्धी कार्यविधि जारी गरिने ।	अन्तिम ऋणदाता सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था, २०६७ लाई परिमार्जन गरी नेपाल राष्ट्र बैंक अन्तिम ऋणदाता सुविधासम्बन्धी विनियमावली, २०७९ मिति २०७९/११/२८ मा जारी गरिएको ।
११.	८०	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य नगद अनुपातलाई २०७९ भदौ १ गतेदेखि लागू हुने गरी १ प्रतिशत बिन्दुले वृद्धि गरी ४ प्रतिशत पुऱ्याइने ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको । नियमित अनुगमन भइरहेको ।
१२.	८१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कायम गर्नुपर्ने वैधानिक तरलता अनुपातलाई वृद्धि गरी २०७९ पुस मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंकहरुले १२ प्रतिशत, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुले १० प्रतिशत पुऱ्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको । नियमित अनुगमन भइरहेको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१३.	८२	मौद्रिक नीतिको प्रसारण संयन्त्रलाई प्रभावकारी बनाउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ब्याजदर तय गर्ने सम्बन्धी विद्यमान नीतिगत व्यवस्थामा आवश्यक पुनरावलोकन गरिने ।	मिति २०७९/०४/१८ तथा मिति २०८०/०१/२५ मा सोसम्बन्धी परिपत्र जारी गरिएको ।
१४.	८३	नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८, बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३, विदेशी विनिमय (नियमित गर्ने) ऐन, २०१९, भुक्तानी तथा फर्स्यौट ऐन, २०७५ लगायतका बैंकिङ्ग ऐन तथा कानूनमा परिमार्जन तथा संशोधन प्रस्ताव तयार गर्न आवश्यक कार्य अगाडि बढाइने ।	संशोधन मस्यौदा तयार भएको ।
१५.	८४	कोभिड महामारीको समयमा आर्थिक पुनरुत्थानलाई गति प्रदान गर्न अवलम्बन गरिएका कर्जा पुनरसंरचना एवम् पुनरतालिकीकरण, ब्याज पुँजीकरण, लाभांश वितरणलगायतका नियामकीय व्यवस्थामा आवश्यक पुनरावलोकन गरिने ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
१६.	८५	यस बैंकको चौथो रणनीतिक योजना तथा वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीतिमा चालु वर्षका लागि समावेश नीति तथा कार्यक्रमहरु प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिने ।	रणनीतिक योजनाबमोजिम वार्षिक कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिएको ।
१७.	८६	अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको सहयोगमा वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व पुनरावलोकन (Financial Sector Stability Review-FSSR) हुने क्रममा रहेको छ । वित्तीय क्षेत्रको कर्जाको गुणस्तर सुधार लगायत वित्तीय स्थायित्व कायम गर्न उक्त प्रतिवेदनबाट प्राप्त हुने सुझावहरुलाई क्रमशः कार्यान्वयन गरिने ।	अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको सहयोगमा वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व पुनरावलोकन (Financial Sector Stability Review-FSSR) गरी प्रतिवेदन प्राप्त भएको ।
१८.	८७	कोभिड १९ महामारीका कारण आर्थिक वर्ष २०७६/७७ बाट स्थगन गरिएको Countercyclical Capital Buffer को व्यवस्थालाई २०८० साउनदेखि कार्यान्वयनमा ल्याउन आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ । उक्त व्यवस्थालाई क्षेत्रगत रुपमा समेत कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा अध्ययन गरिने ।	Countercyclical Capital Buffer को व्यवस्थालाई २०८० साउनदेखि कार्यान्वयनमा ल्याउन मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको । Countercyclical Capital Buffer लाई क्षेत्रगत रुपमा समेत कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा अध्ययन सम्पन्न भएको ।
१९.	८८	वाणिज्य बैंक र लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरु एक आपसमा आफ्नै वर्गभित्र गाभिई वा प्राप्तिमा गई २०७९ पुस मसान्तभित्र एकीकृत कारोबार सञ्चालन गरेमा मात्र यस बैंकबाट प्रदान हुँदै आएको मर्जर तथा प्राप्तिसम्बन्धी छुट तथा सुविधा उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइने ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
२०.	८९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले जारी गरेको ऋणपत्रलाई कर्जा-निक्षेप अनुपात प्रयोजनका लागि स्रोतको रुपमा गणना गरिरहेकोमा त्यस्तो गणना गर्न सकिने अवधि २०८० असार मसान्तसम्म रहने व्यवस्था मिलाइने ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
२१.	९०	बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट ठूला कर्जा उपभोग गर्दै आएका ऋणीहरुको पहिचान गर्न Large Exposure Framework तयार गरिने ।	Large Exposure Framework तयार भएको ।
२२.	९०	ठूला ऋणीहरुले बैंकिङ्ग प्रणालीबाट उपभोग गरिरहेको कर्जाको अनुगमनलाई थप प्रभावकारी बनाइने । विद्यमान एकल ग्राहक कर्जासम्बन्धी सीमालाई पुनरावलोकन गरिने ।	नियमित अनुगमन भइरहेको । अध्ययनको निश्कर्षको आधारमा पुनरावलोकन गरिने ।
२३.	९१	समष्टिगत आर्थिक चरहरुमा आउने उतारचढावका कारण बैंकिङ्ग क्षेत्रमा आउने दबाब परीक्षण गर्न Macro Stress Testing Framework तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने ।	Macro Stress Testing Framework तयार भएको ।
२४.	९२	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्जाको लागि सुरक्षण राखिएको सम्पत्तिको बीमा गराउँदा बीमा दावीले कर्जा रकम खाम्ने गरी बीमा गराउनु पर्ने व्यवस्था गरिने ।	सम्बन्धित नियामक निकायसँग समन्वय गर्दा कार्यान्वयनमा कठिनाई आउने देखिएको ।
२५.	९३	बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट अधिकतम रु.५ करोडसम्म कर्जा उपयोग गरेका उद्यम व्यवसायहरुले २०७९ असार मसान्तसम्म तिर्नुपर्ने कर्जाको साँवा तथा ब्याज २०७९ असोज मसान्तसम्म भुक्तानी गरेमा पेनाल ब्याज लिन नपाउने व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
२६.	९४	उत्पादनशील र व्यापारिक क्षेत्रमा जाने कर्जाको ब्याजदरमा भिन्नता ल्याइने । हाललाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाले खाद्यान्न उत्पादन, पशुपंक्षी, मत्स्यपालन, निर्यातजन्य र शत प्रतिशत स्वदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित उत्पादनमूलक उद्योगका लागि रु.२ करोडसम्मको कर्जा प्रवाह गर्दा आधार दरमा अधिकतम २ प्रतिशत बिन्दुसम्म प्रिमियम थप गरी ब्याजदर निर्धारण गर्न पाउने व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको । नियमित अनुगमन भइरहेको ।
२७.	९५	निजी क्षेत्रलाई सूचना प्रविधि तथा औद्योगिक पार्क निर्माण गर्न कर्जा प्रवाह गर्दा आधार दरमा अधिकतम २ प्रतिशत बिन्दुले प्रिमियम थप गरी ब्याजदर निर्धारण गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
२८.	९६	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले घर/जग्गा धितो राखी निश्चित प्रयोजन नखुलेका नयाँ अधिविकर्ष कर्जा, धितो कर्जा, सम्पत्ति कर्जा, व्यक्तिगत आवधिक कर्जा प्रवाह गर्दा कर्जा र सोको धितो सुरक्षणको Fair Market Value बीचको अनुपात काठमाण्डौ उपत्यकाभित्र बढीमा ३० प्रतिशत र अन्य स्थानको हकमा बढीमा ४० प्रतिशतसम्म कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
२९.	९७	पूर्वाधार क्षेत्रमा लगानी गर्ने गरी स्थापित नेपाल पूर्वाधार विकास बैंकको लगानी क्षमता अभिवृद्धिका लागि पूर्वाधार क्षेत्रमा नै लगानी गर्ने गरी स्थापना भई संचालनमा रहेका अन्य वित्तीय संस्थासँग मर्जर तथा प्राप्तिमार्फत चुक्ता पुँजी वृद्धि गर्न प्रोत्साहित गरिने ।	सरोकारवालाहरुसँग समन्वय भइरहेको ।
३०.	९८	बैंक तथा वित्तीय संस्था मर्जर तथा प्राप्तिको समयमा धितोपत्र कारोबार रोक्ने सम्बन्धी यस बैंकबाट जारी भएको विद्यमान व्यवस्था खारेज गरी धितोपत्र बोर्डको नियमनबमोजिम हुने व्यवस्था मिलाइने ।	मिति २०७९/०६/२७ मा जारी गरिएको "बैङ्क तथा वित्तीय संस्था एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने (मर्जर) तथा प्राप्ति (एक्विजिशन) सम्बन्धी विनियमावली, २०७३ (पाँचौं संशोधन २०७९ सहित)"मा सोसम्बन्धी व्यवस्था गरिएको ।
३१.	९९	शेयर धितो राखी प्रवाह हुने मार्जिन कर्जाको एकल ग्राहक सीमा एउटा वा सबै इजाजतपत्र प्राप्त वित्तीय संस्थाहरुबाट लिनसक्ने गरी अधिकतम सीमा रु.१२ करोड कायम गरिने ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको । नियमित अनुगमन भइरहेको ।
३२.	१००	शेयर धितोमा प्रवाह हुने कर्जाको जोखिम भार रु.२५ लाखसम्मको कर्जाको हकमा १०० प्रतिशत र सोभन्दा माथिको कर्जाको हकमा जोखिम भार १५० प्रतिशत राख्नुपर्ने व्यवस्था यथावत राखिएको ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको । नियमित अनुगमन भइरहेको ।
३३.	१०१	सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धमा अन्तर्राष्ट्रिय समन्वय संयन्त्रलाई सबल बनाउँदै लैजान आवश्यकताअनुसार सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्दै लगिने ।	समन्वय गरिएको ।
३४.	१०२	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट वक्तव्यमा व्यवस्था भएबमोजिम यस बैंकको सुपरिवेक्षकीय दायरा बाहिर रही वित्तीय कारोबार गर्ने बचत तथा ऋण सहकारी र गैर-सरकारी संस्थाहरुको प्रभावकारी नियमन, निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणका लागि दोस्रो तहको नियामक निकाय स्थापना सम्बन्धमा आवश्यक सहजीकरण गरिने ।	आवश्यक समन्वय भइरहेको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
३५.	१०३	बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरुको नियमन, निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यक सहयोग पु¥याइने ।	निरन्तर समन्वय भइरहेको ।
३६.	१०४	Green Financing लाई प्रोत्साहन गर्न हरित वण्ड निष्काशन गर्ने, जलवायु जोखिम रिर्पोटिङ्ग गर्ने, पुँजी आवश्यकता पहिचान गर्ने लगायतका विषय समावेश गरी Green Taxonomy को मस्यौदा तर्जुमा गरिने ।	मस्यौदा तयार गर्ने सिलसिलामा पेश हुन आएको Inception Report स्वीकृत भएको ।
३७.	१०५	विदेशी लगानी आप्रवाहलाई थप स्वचालित (Automatic Route) गर्न, विदेशी लगानीको समर्थन, शाखा कार्यालयको नाफा रिप्याट्रिएसन तथा अन्य देशमा हुने रिप्याट्रिएसन लगायतका विषयमा थप सहजीकरण गर्न विदेशी लगानी तथा विदेशी ऋण व्यवस्थापन विनियमावली, २०७८ मा आवश्यक संशोधन गरिने ।	नेपाल राष्ट्र बैंक सञ्चालक समितिको मिति २०७९/१०/०३ मा बसेको बैठकको निर्णयबमोजिम विनियमावली संशोधन स्वीकृत भई मिति २०७९/१०/१३ मा जारी भएको ।
३८.	१०६	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले बाह्य मुलुकबाट विदेशी मुद्रामा ऋण परिचालन गर्ने कार्यलाई सहजीकरण गर्न विदेशी विनिमय जोखिम व्यवस्थापन गर्ने प्रयोजनका लागि डेरिभेटिभ्स् सम्बन्धी विद्यमान नीतिगत व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरिने ।	मिति २०७९/०४/३० मा परिपत्र जारी गरिएको ।
३९.	१०७	नेपाल भित्रिने विप्रेषण आप्रवाहको दायरा फराकिलो पार्न नेपाली नागरिक, विदेशी नागरिक र विदेशस्थित संघ/संस्था आदि समेतबाट नेपाली नागरिक र संघ/संस्था समेतले विप्रेषण रकम प्राप्त गर्न सहज हुनेगरी विप्रेषणसम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरिने ।	मिति २०७९/०४/३० मा परिपत्र जारी गरिएको ।
४०.	१०८	वैदेशिक रोजगारीका लागि विदेश जाने नेपालीहरुले विदेशी मुद्रा सटही सुविधा प्राप्त गर्न अनिवार्य रुपमा बैंक खाता हुनुपर्ने लगायत विप्रेषण औपचारिक माध्यमबाट स्वदेश भित्र्याएको प्रमाणका आधारमा विभिन्न सेवा तथा सुविधा उपलब्ध हुने व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारका सम्बन्धित निकायहरुसँग आवश्यक समन्वय गरिने ।	सम्बन्धित निकायसँग समन्वय भएको ।
४१.	१०९	बैंकिग भुक्तानी उपकरणमा विद्यमान विभिन्न विद्युतीय तथा डिजिटल कार्ड धारकले विदेशी बैंकबाट जारी यस्तै कार्डबाट नेपाली बैंक तथा वित्तीय संस्थाले जारी गरेको कार्डमा (Card to Card) विप्रेषण प्राप्त गर्नसक्ने गरी आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७९/०४/३० मा परिपत्र जारी गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
४२.	११०	सूचना प्रविधिलगायतका सेवा निर्यात गरी परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भित्र्याउने कार्यलाई प्रोत्साहित गर्न आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७९/१२/०८ परिपत्र जारी गरिएको ।
४३.	१११	केही वस्तुहरुको आयातको लागि प्रतित पत्र खोल्दा नगद मार्जिन राख्नुपर्ने विद्यमान व्यवस्थालाई क्रमिक रुपमा पुनरावलोकन गर्दै लगिने ।	मिति २०७९/१०/०५ मा परिपत्र जारी गरी प्रतीतपत्र खोल्दा नगद मार्जिन राख्नुपर्ने व्यवस्था हटाइएको ।
४४.	११२	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले वस्तु आयातका लागि ड्राफ्ट, टि.टि. जारी गर्दा वा प्रतित पत्र खोल्दा सम्बन्धित वस्तुको अन्तर्राष्ट्रिय बजार मूल्य र प्रोफर्मा मूल्यबीच विश्लेषण गरेर मात्र जारी गर्ने/खोल्नु पर्ने व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७९/०४/३० मा परिपत्र जारी गरिएको ।
४५.	११३	वस्तु तथा सेवा आयात-निर्यातका विधि, यसमा प्रयोग हुने भुक्तानीका तरिका तथा देशगत रुपमा सामान चलान र कर्जा विश्लेषणसँग सम्बन्धित आधारभूत विषयमा बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा ट्रेड फाइनान्स तथा कर्जा प्रवाहसम्बन्धी कार्यमा प्रत्यक्ष रुपमा संलग्न कर्मचारीले नियमित रुपमा तालिम लिनुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
४६.	११४	विदेशी मुद्रा बजारमा हुने जोखिम व्यवस्थापन गर्न नेपाल राष्ट्र बैंकले वाणिज्य बैंकहरुसँग USD/NPR स्वाप गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक अध्ययन गरिने ।	अध्ययन सम्पन्न भएको ।
४७.	११५	कृषि लगायतका उत्पादनशील क्षेत्र, लघु उद्यम, निर्यात र कोभिड महामारीबाट पुनरुत्थान हुन बाँकी अति प्रभावित क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जालाई पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने गरी निरन्तरता दिइने । पुनरकर्जा सुविधालाई क्रमशः कम गर्दै २०८१ असार मसान्तसम्ममा सम्बन्धित कोषको मौज्दात बराबर हुने गरी उपलब्ध गराइने ।	मिति २०७९/१०/२९ मा जारी गरिएको “नेपाल राष्ट्र बैंक पुनरकर्जा कार्यविधि, २०७७ (पाँचौ संशोधन सहित)” मा सोसम्बन्धी व्यवस्थाहरु गरिएको ।
४८.	११६	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित सहुलियतपूर्ण कर्जासम्बन्धी कार्यक्रमहरु नेपाल सरकारबाट स्वीकृत कार्यविधिबमोजिम कार्यान्वयन गरिने ।	नेपाल सरकारबाट कार्यविधि संशोधन हुन बाँकी रहेको ।
४९.	११७	उत्पादनमूलक क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह बढाउने उद्देश्यले संचालनमा रहेका पुनरकर्जा सुविधा, सहुलियतपूर्ण कर्जा, विपन्न वर्ग कर्जालगायतका तोकिएको क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने कार्यक्रमहरुको सदुपयोगिता र प्रभावकारिताका सम्बन्धमा अध्ययन गरिने ।	प्रभावकारिता अध्ययन भइरहेको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
५०.	११८	स्टार्ट-अप व्यवसायमा कर्जा पहुँच बढाउन बैकल्पिक वित्तका स्वरुपहरु जस्तै Peer-to-Peer Lending, Crowdfunding सम्बन्धमा अध्ययन गरिने ।	प्रारम्भिक मस्यौदा तयार भएको ।
५१.	११९	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट वक्तव्यबमोजिम लघुवित्त वित्तीय संस्थालाई सामाजिक बैंकिङ्ग अवधारणाअनुरुप दुर्गम तथा पिछडिएको क्षेत्रमा वित्तीय सेवा प्रवाह गर्न प्रोत्साहन गरिने ।	संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व कोषमा रकम जम्मा गर्ने, आधार दर प्रकाशन गर्न लगाउने लगायतका नीतिगत व्यवस्थामार्फत सम्बोधन गरिएको ।
५२.	१२०	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले लघुवित्त वित्तीय संस्थालाई विपन्न वर्ग कर्जा अन्तर्गत थोक कर्जा प्रवाह गर्दा आधार दरमा २ प्रतिशत बिन्दुसम्म मात्र प्रिमियम थप गरी ब्याजदर निर्धारण गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको । नियमित अनुगमन भइरहेको ।
५३.	१२१	लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुले आफ्नो पुँजीकोष बराबरको ऋणपत्र जारी गरी स्रोत परिचालन गर्न सक्ने व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७९/०४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
५४.	१२२	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट वक्तव्यबमोजिम नेपाल सरकारको समेत लगानी रहेको ग्रामीण विकास लघुवित्त वित्तीय संस्थाको पुनरसंरचना भएपश्चात पुँजी संरचना र संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक सहजीकरण गरिने ।	आवश्यक सहजीकरण गरिएको ।
५५.	१२३	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट वक्तव्यबमोजिम कृषि कर्जामा सहज पहुँच पु¥याउने उद्देश्यले स्थापना हुने लघुवित्त कोषको कानूनी, संस्थागत र कार्य संचालन ढाँचाअनुसार कार्यान्वयनमा सहजीकरण गरिने ।	राय/सुझाव उपलब्ध गराइएको ।
५६.	१२४	आर्थिक वर्ष २०७९/८० लाई विद्युतीय भुक्तानी कारोबार प्रवर्द्धन वर्षको रुपमा मनाउन आवश्यक संस्थागत समन्वय गरिने ।	राष्ट्रिय भुक्तानी बोर्डको सचिवालयको भुमिकामा रहेको भुक्तानी प्रणाली विभागले भुक्तानी बोर्डमा यस सम्बन्धी प्रस्ताव पेश गरी विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न निर्देशन प्राप्त भएको र सोहीबमोजिम विभिन्न सरकारी/गैरसरकारी निकायहरु तथा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुसँग समन्वय गरिएको ।
५७.	१२४	Innovation Center/Regulatory Sandbox स्थापना सम्बन्धी अध्ययन गरिने ।	अध्ययन प्रतिवेदन तयार भएको ।
५८.	१२५	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट वक्तव्यबमोजिम पूर्ण डिजिटल बैंकको स्थापना गर्न नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन २०५८, बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन २०७३ को संशोधन तथा आवश्यक अन्य विशेष ऐन एवम् संस्थागत संरचना तयार गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक कार्य गरिने ।	अवधारणा पत्र तयार भएको । नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ र बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०७३ को संशोधन प्रस्ताव तयार भएको

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
५९.	१२६	भुक्तानीसम्बन्धी कार्य गर्ने अनुमति प्राप्त संस्थाहरु एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने तथा प्राप्ति गर्ने, यस्ता संस्थाहरुमा तोकिएको सीमासम्म वैदेशिक लगानी भित्र्याउने लगायत अनुमतिसम्बन्धी विद्यमान नीतिगत व्यवस्था पुनरावलोकन गरिने ।	अनुमतिसम्बन्धी विद्यमान नीतिगत व्यवस्था पुनरावलोकन गरी अनुमति नीति, २०७९ कार्यान्वयनमा आएको ।
६०.	१२७	इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले जारी गरेका विभिन्न भुक्तानी कार्डहरुबाट नेपालमा गरिने कारोबारको फछ्र्यौट नेपालभित्रै गर्न र यस प्रयोजनका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाले विदेशी मुद्रामा जारी गर्ने जमानत/वण्ड नेपाली मुद्रामै जारी गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	भुक्तानीसम्बन्धी कार्य गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाहरुलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशनको निर्देशन नं. १ को ६ मा सोसम्बन्धी व्यवस्था थप गरी संशोधनको गरिएको ।
६१.	१२८	भुक्तानीसम्बन्धी कार्य गर्न अनुमति प्राप्त संस्थाहरुका लागि साइवर तथा सूचना प्रविधिसम्बन्धी सुरक्षा मार्गदर्शन जारी गरिने ।	साइवर तथा सूचना प्रविधिसम्बन्धी सुरक्षा मार्गदर्शनको मस्यौदा तयार भएको ।
६२.	१२९	वित्तीय पहुँचको वास्तविक स्थिति मापन गर्न वित्तीय समावेशिता सूचकाङ्क (Financial Inclusion Index) तयार गरिने ।	Financial Inclusion Index सम्बन्धी प्रारम्भिक सूचकाङ्क तयार भएको ।
६३.	१३०	वित्तीय ग्राहक संरक्षण, डिजिटल वित्तीय साक्षरता, वित्तीय साक्षरतासम्बन्धी तालिम निर्देशिका सहितको वित्तीय साक्षरता रुपरेखा, २०७९ (Financial Literacy Framework, 2022) जारी गरिने ।	Financial Literacy Framework जारी भएको ।
६४.	१३०	वित्तीय साक्षरतासम्बन्धी विषयलाई विद्यालय स्तरको पाठयक्रममा समावेश गर्न नेपाल सरकार, शिक्षा मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्रसँग समन्वय गरिने ।	समन्वय हुँदै आएको ।

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को मौद्रिक नीतिको पहिलो त्रैमासिक समीक्षामार्फत गरिएका व्यवस्थाहरुको कार्यान्वयन अवस्था

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१.	५३	कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित पब्लिक लिमिटेड कम्पनीहरुले दोस्रो बजारमा जारी गरेको ऋणपत्रमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले गरेको लगानीलाई यस बैंकले उक्त क्षेत्रमा न्यूनतम कर्जा लगानी गर्नुपर्ने गरी तोकिएको सीमामा गणना गर्न पाउने व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७९/०८/२८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
२.	५४	वाणिज्य बैंकहरुको औसत ब्याजदर अन्तर ४.४ प्रतिशतबाट ४ प्रतिशत तथा विकास बैंक र वित्त कम्पनीको औसत ब्याजदर अन्तर ५ प्रतिशतबाट ४.६ प्रतिशत कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने । प्रिमियमसम्बन्धी व्यवस्थाको नियमित अनुगमन समेत गरिने ।	मिति २०७९/०८/२८ मा परिपत्र जारी गरिएको । २०८० असारबाट औसत ब्याजदर अन्तर वाणिज्य बैंकहरुको हकमा ४ प्रतिशत र विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरुको हकमा ४.६ प्रतिशत भन्दाबढी नहुने व्यवस्था गरिएको । गैर-स्थलगत रुपमा नियमित अनुगमन भइरहेको ।
३.	५५	लघुवित्त वित्तीय संस्थाले २०७९ माघदेखि आधार दर मासिक रुपमा प्रकाशन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७९/०८/२८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
४.	५६	तोकिएको कर्जा-निक्षेप अनुपात नपुगेमा बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई लाग्ने जरिवानालाई तरलता जोखिममा समेत आधारित हुने गरी पुनरावलोकन गरिने ।	मिति २०७९/०८/२८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
५.	५७	कार्यान्वयनमा रहेको चालु पुँजी कर्जासम्बन्धी मार्गदर्शनलाई प्राप्त सुझावका आधारमा सम्बोधन गरिने ।	मिति २०७९/०९/२० मा चालु पुँजी कर्जासम्बन्धी मार्गदर्शन, २०७९ (प्रथम संशोधन सहित) जारी गरिएको ।
६.	५८	तरलतामा देखिएको दबाबलाई दृष्टिगत गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाले तोकिएको क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह नगरेमा २०८० असार मसान्तको आधारमा २०८० पुसदेखि हर्जाना गणना गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	मिति २०७९/०८/२८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को मौद्रिक नीतिको अर्द्धवार्षिक समीक्षामार्फत गरिएका व्यवस्थाहरुको कार्यान्वयन अवस्था

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१.	६०	बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई ८.५ प्रतिशतको बैंक दरमा यस बैंकले उपलब्ध गराउँदै आएको दैनिक तरलता सुविधा अन्तर्गतको ओभरनाइट तरलता सुविधा ७ प्रतिशतको नीतिगत दरमा उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइने ।	नेपाल राष्ट्र बैंक, दैनिक तरलता सुविधासम्बन्धी कार्यविधि संशोधन भई मिति २०७९/०९/०१ देखि उक्त व्यवस्था कार्यान्वयनमा आएको ।
२.	६२	२०८० जेठ मसान्तसम्मको लागि ऋणीले भुक्तान गर्नुपर्ने कर्जाको साँवा/ब्याज दायित्व भाखा नाघेको एक महिनाभित्र भुक्तान गरेमा पेनाल ब्याज लिन नपाइने व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७९/११/१२ मा परिपत्र जारी गरिएको । पेनाल ब्याज लिए/नलिएको सम्बन्धमा स्थलगत निरीक्षणको क्रममा अनुगमन गरिएको ।
३.	६३	साना तथा मझौला उद्योग-व्यवसाय सञ्चालनलाई सहजीकरण गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट प्रवाह भई २०७९ पुस मसान्तमा सकृय वर्गमा रहेको रु.२ करोडसम्मको कर्जालाई उद्योग-व्यवसायको नगद प्रवाह तथा आम्दानी विश्लेषण गरी २०८० असार मसान्तभित्र पुनरसंरचना तथा पुनरतालिकीकरण गर्न पाउने व्यवस्था मिलाइने ।	मिति २०७९/११/१२ मा परिपत्र जारी गरिएको । पुनरसंरचना तथा पुनरतालिकीकरण गर्न पाउने व्यवस्थाबमोजिम अनुगमन भइरहेको ।
४.	६४	बैंक तथा वित्तीय संस्थाको कर्जाको गुणस्तरलाई थप सुदृढ बनाउन कर्जा वर्गीकरण तथा नोक्सानी व्यवस्थाअन्तर्गत निष्क्रिय वर्गमा वर्गीकृत भएको कर्जा नियमित हुनासाथ असल एवम् सूक्ष्म निगरानी वर्गमा वर्गीकृत गर्ने लगायतका व्यवस्थामा अन्तर्राष्ट्रिय असल अभ्यास समेतका आधारमा पुनरावलोकन गरिने ।	पुनरावलोकन हुने क्रममा रहेको ।
५.	६५	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कायम गर्नुपर्ने कर्जा र निक्षेपबीचको औसत ब्याजदर अन्तर तथा ऋणीबाट लिने प्रिमियमसम्वन्धी व्यवस्थाको अनुगमनलाई थप प्रभावकारी बनाइने ।	स्थलगत तथा गैर-स्थलगत रुपमा नियमित अनुगमन भइरहेको ।

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को मौद्रिक नीतिको तेस्रो त्रैमासिक समीक्षामार्फत गरिएका व्यवस्थाहरुको कार्यान्वयन अवस्था

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१.	५७	विद्यमान बैंक दरलाई १ प्रतिशत बिन्दुले घटाई ७.५ प्रतिशत कायम गरिएको ।	मौद्रिक नीतिको तेस्रो त्रैमासिक समीक्षा सार्वजनिक भएसँगै कार्यान्वयनमा आएको ।
२.	५९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट जारी भएका ऋणपत्रहरुलाई कर्जा-निक्षेप अनुपात गणना गर्ने प्रयोजनको लागि स्रोत (निक्षेप) को रुपमा समेत गणना गर्न पाउने विद्यमान व्यवस्थालाई २०८० पुस मसान्तसम्मको लागि निरन्तरता दिइने ।	मिति २०८०/०२/०३ मा परिपत्र जारी गरिएको । ऋणपत्रहरुलाई कर्जा-निक्षेप अनुपात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि स्रोतको रुपमा गणना भइरहेको ।
३.	६०	राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले प्रकाशन गर्ने तथ्याङ्कको आधारमा पछिल्ला दुई त्रयमाससम्म लगातार ऋणात्मक वृद्धि हुन गएका आर्थिक क्षेत्रहरुसँग सम्वद्ध ऋणीहरुले सुविधा पाउने गरी कोषमा उपलब्ध स्रोतको सीमाभित्र रही पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइने ।	मिति २०८०/०२/०९ मा पुनरकर्जा कार्यविधि, २०७७ (छैटौं संशोधन सहित) जारी गरिएको ।
४.	६१	अर्थतन्त्रको वास्तविक क्षेत्रमा देखिएको शिथिलतालाई दृष्टिगत गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ऋणीको नगद प्रवाहको विश्लेषण गरी आवश्यकता र औचित्यताको आधारमा होटल तथा रेष्टुरेन्ट, पशुपंक्षी पालन, निर्माण क्षेत्रसँग सम्वन्धित कर्जा र रु.५ करोडसम्मको अन्य क्षेत्रमा प्रवाह भएको कर्जालाई २०८० असार मसान्तभित्र पुनरसंरचना/पुनरतालिकीकरण गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने ।	मिति २०८०/०२/०३ मा परिपत्र जारी गरिएको । पुनरसंरचना/पुनरतालिकीकरण गर्न पाउने व्यवस्था अनुसार बैंकहरुले कर्जा पुनरसंरचना/पुनरतालिकीकरण गरिरहेको सम्बन्धमा स्थलगत तथा गैर-स्थलगत रुपमा अनुगमन भइरहेको ।
५.	६२	वास्तविक क्षेत्रमा देखापरेको शिथिलताका कारणले कर्जा चुक्ता गर्न परेको कठिनाईलाई दृष्टिगत गरी अल्पकालीन तथा चालु पुँजी प्रकृतिका कर्जाहरुलाई ब्याज नियमित रहेको अवस्थामा आवश्यकता र औचित्यको आधारमा कुनै किसिमको हर्जाना/शुल्क नलिने गरी ३ महिनासम्मका लागि २०८० असार मसान्तभित्र म्याद थप गर्न सक्ने व्यवस्था गरिने ।	मिति २०८०/०२/०३ मा परिपत्र जारी गरिएको । हर्जाना/शुल्क लिए/नलिएको सम्बन्धमा स्थलगत निरीक्षणको क्रममा अनुगमन भइरहेको ।
६.	६३	वास्तविक क्षेत्रमा देखापरेको शिथिलताका कारणले लघुवित्त वित्तीय संस्थाका सदस्य ऋणीहरुलाई कर्जा चुक्ता गर्न परेको कठिनाईलाई दृष्टिगत गरी सम्वन्धित संस्थाले आवश्यकता र औचित्यको आधारमा २०८० असार मसान्तभित्र कर्जाको पुनरसंरचना/पुनरतालिकीकरण गर्नसक्ने व्यवस्था मिलाइने ।	मिति २०८०/०२/१० मा परिपत्र जारी गरिएको ।

तालिका सूची

तालिका १	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०६७/६८ को मूल्यमा)
तालिका २	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)
तालिका ३	राष्ट्रिय आय, लगानी तथा बचत (प्रचलित मूल्यमा)
तालिका ४	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (आधार वर्ष २०७१/७२ = १००)
तालिका ५	मौद्रिक सर्वेक्षण
तालिका ६	मौद्रिक सर्वेक्षण (वार्षिक विन्दुगत)
तालिका ७	ब्याजदर संरचना
तालिका ८	मौद्रिक व्यवस्थापन
तालिका ९	रिपो बोलकबोल
तालिका १०	सोझै खरिद बोलकबोल
तालिका ११	रिभर्स रिपो बोलकबोल
तालिका १२	निक्षेप संकलन बोलकबोल
तालिका १३	ब्याजदर करिडोर
तालिका १४	स्थायी तरलता सुविधा
तालिका १५	ओभरनाइट तरलता सुविधा
तालिका १६	सरकारी वित्त स्थिति (बैकिङ्ग कारोबारमा आधारित)
तालिका १७	नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण
तालिका १८	नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण परिचालन
तालिका १९	वैदेशिक व्यापार
तालिका २०	शोधनान्तर स्थिति
तालिका २१	बैकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति
तालिका २२	विदेशी मुद्रा खरिद/बिक्री

तालिका १
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन
(२०६७/६८ को मूल्यमा)

शीर्षक	रु. करोडमा						प्रतिशत परिवर्तन				
	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९ [सं]	२०७९/८० [प्रा]	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९ [सं]	२०७९/८० [प्रा]
कृषि	**५८,४१६.७**	**६१,४२९.२**	**६२,९२२.९**	**६४,७१५.४**	**६६,१६५.५**	**६७,९७१.०**	**५.२**	**२.४**	**२.८**	**२.२**	**२.७**
कृषि, वन तथा मत्स्य	५८,४१६.७	६१,४२९.२	६२,९२२.९	६४,७१५.४	६६,१६५.५	६७,९७१.०	५.२	२.४	२.८	२.२	२.७
गैर कृषि	**१३९,८४८.६**	**१४९,४९७.१**	**१४२,८९२.०**	**१५०,३३४.४**	**१६०,१९१.५**	**१६३,२६७.४**	**६.९**	**-४.४**	**५.२**	**६.६**	**१.९**
उद्योग	**३०,८६८.६**	**३३,१४६.५**	**३१,८१२.९**	**३४,०२२.७**	**३७,६९५.९**	**३७,९१७.२**	**७.४**	**-४.०**	**६.९**	**१०.८**	**०.६**
खानी तथा उत्खनन	१,२८६.७	१,५१३.४	१,४७९.७	१,५४८.५	१,६८५.४	१,७०४.१	१७.६	-२.२	४.७	८.८	१.१
औद्योगिक उत्पादन	११,६७८.५	१२,४४०.३	११,३१७.१	१२,२९६.८	१३,१२५.७	१२,८५८.०	६.५	-९.०	८.७	६.७	-२.०
विद्युत, ग्यास, वाष्प तथा वातानुकुलित आपूर्ति सेवा	२,१५४.६	२,३६१.७	२,८२२.४	२,९४०.३	४,५०८.९	५,३८१.९	९.६	१९.५	४.२	५३.४	१९.४
पानी आपूर्ति, ढल फोहोर व्यवस्थापन तथा पुनः उत्पादनका क्रियाकलापहरु	१,५३२.२	१,५५१.०	१,५८४.३	१,६०५.६	१,६३८.१	१,६७३.६	१.२	२.१	१.३	२.०	२.२
निर्माण	१४,२१६.५	१५,२८०.१	१४,६०९.५	१५,६३१.५	१६,७३७.८	१६,२९९.६	७.५	-४.४	७.०	७.१	-२.६
सेवा	**१०८,९८०.०**	**११६,३५०.६**	**१११,०७९.१**	**११६,३११.७**	**१२२,४९५.५**	**१२५,३५०.१**	**६.८**	**-४.५**	**४.७**	**५.३**	**२.३**
थोक तथा खुद्रा व्यापार; गाडी तथा मोटरसाइकल मर्मत सेवा	३२,५७६.७	३५,२१९.४	३१,२०८.०	३३,२७९.८	३५,७६१.१	३४,७०१.६	८.१	-११.४	६.६	७.५	-३.०
यातायात तथा भण्डारण	११,७५५.२	१२,७८६.३	११,२७८.३	११,७७८.५	१२,३२१.३	१२,४६२.२	८.८	-११.८	४.४	४.६	१.१
आवास तथा भोजन सेवा	३,४८८.७	३,८३४.८	२,४२४.५	२,६८४.७	३,०२३.१	३,५८४.३	९.९	-३६.८	१०.७	१२.६	१८.६
सूचना तथा सञ्चार	७,२९४.२	७,८०८.४	७,९६६.२	८,२५८.९	८,५९९.८	८,९४९.७	७.०	२.०	३.७	४.१	४.१
वित्तीय मध्यस्थता	१०,५९४.१	११,२६६.७	११,२२७.४	११,७५०.४	१२,५५९.३	१३,४७५.१	६.३	-०.३	४.७	६.९	७.३
घरजग्गा कारोबारको सेवा	१६,२१८.१	१६,८२६.९	१७,१७६.६	१७,६५१.६	१७,९३८.७	१८,३२८.२	३.८	२.१	२.८	१.६	२.२
पेशागत, वैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्रियाकलापहरु	१,८१६.५	१,९१८.४	१,९४७.६	१,९७६.९	२,०४६.१	२,१३४.०	५.६	१.५	१.५	३.५	४.३
प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलापहरु	१,४०६.७	१,४९७.२	१,५३०.०	१,५६५.१	१,५९९.४	१,६७९.६	६.४	२.२	२.३	२.२	५.०
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	९,१२०.०	९,५८६.५	१०,१७६.९	१०,५२१.२	१०,९५०.५	११,५३०.९	५.१	६.२	३.४	४.१	५.३
शिक्षा	११,३२८.८	१२,००६.०	१२,३९०.४	१२,८७६.०	१३,४७६.०	१४,०२३.९	६.०	३.२	३.९	४.७	४.१
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	२,४५०.३	२,६१४.३	२,७५०.२	२,९३१.६	३,१३६.६	३,३४०.९	६.७	५.२	६.६	७.०	६.५
अन्य सेवाका क्रियाकलापहरु	९३०.६	९८५.७	१,००३.१	१,०३७.०	१,०८३.५	१,१३९.९	५.९	१.८	३.४	४.५	५.२
कुल मूल्य अभिवृद्धि (आधारभूत मूल्यमा)	**१९८,२६५.३**	**२१०,९२६.३**	**२०५,८१४.९**	**२१५,०४९.७**	**२२६,३५७.०**	**२३१,२३८.३**	**६.४**	**-२.४**	**४.५**	**५.३**	**२.२**
उत्पादित वस्तुमा खुद कर	२१,१०५.३	२३,०४८.०	२२,६१५.०	२४,४३२.०	२६,५६७.४	२६,३८६.७	९.२	-१.९	८.०	८.७	-०.७
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	**२१९,३७०.६**	**२३३,९७४.३**	**२२८,४३०.०**	**२३९,४८१.८**	**२५२,९२४.३**	**२५७,६२५.१**	**६.७**	**-२.४**	**४.८**	**५.६**	**१.९**

सं - संशोधित अनुमान।

प्रा - प्रारम्भिक अनुमान।

स्रोत: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय।

तालिका २
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन
(प्रचलित मूल्यमा)

शीर्षक	रु. करोडमा						प्रतिशत परिवर्तन				
	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९ सं	२०७९/८० प्रा	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९ सं	२०७९/८० प्रा
कृषि	**७७,१८७.५**	**८३,२८८.७**	**८६,२५१.८**	**९५,८४९.५**	**१०३,९०७.३**	**११३,२७५.१**	**७.९**	**३.६**	**११.१**	**८.४**	**९.०**
कृषि, वन तथा मत्स्य	७७,१८७.५	८३,२८८.७	८६,२५१.८	९५,८४९.५	१०३,९०७.३	११३,२७५.१	७.९	३.६	११.१	८.४	९.०
गैर कृषि	**२२३,९१४.७**	**२५०,९५९.३**	**२५६,६००.६**	**२७५,६४३.९**	**३१७,३०७.२**	**३५६,३७४.३**	**१२.१**	**२.२**	**७.४**	**१५.१**	**१२.३**
उद्योग	**४५,६२०.७**	**५०,२०७.३**	**४६,८४८.५**	**५१,३२५.५**	**५९,३५१.५**	**६३,१७०.५**	**१०.१**	**-६.७**	**९.६**	**१५.६**	**६.४**
खानी तथा उत्खनन	१,८४५.०	२,१९९.९	२,०४४.३	२,०४४.८	२,३२५.४	२,४१८.५	१९.२	-७.१	०.०	१३.७	४.०
औद्योगिक उत्पादन	१६,९५६.५	१९,२२३.०	१७,४०१.४	२०,७४४.४	२३,९७२.३	२४,९६९.४	१३.४	-९.५	१९.२	१५.६	४.२
विद्युत, ग्यास, वाष्प तथा वातानुकुलित आपूर्ति सेवा	३,०९८.१	३,३८५.९	४,०३७.५	४,२०४.७	६,४२८.१	७,६९८.८	९.३	१९.२	४.१	५२.९	१९.८
पानी आपूर्ति, ढल फोहोर व्यवस्थापन तथा पुन: उत्पादनका क्रियाकलापहरु	१,९४८.८	१,९७२.४	२,०१२.४	२,०७२.८	२,१०७.२	२,१५४.३	१.२	२.०	३.०	१.७	२.२
निर्माण	२१,७७२.३	२३,४२६.०	२१,३५३.०	२२,२५८.८	२४,५१८.५	२५,९२९.५	७.६	-८.८	४.२	१०.२	५.८
सेवा	**१७८,२९४.०**	**२००,७५२.०**	**२०९,७५२.२**	**२२४,३१८.४**	**२५७,९५५.७**	**२९३,२०३.७**	**१२.६**	**४.५**	**६.९**	**१५.०**	**१३.७**
थोक तथा खुद्रा व्यापार; गाडी तथा मोटरसाइकल मर्मत सेवा	४७,३६५.२	५४,३०४.५	५१,४९७.७	५७,९६८.४	६८,७९१.५	७२,२८९.७	१४.७	-५.२	१२.६	१८.७	५.१
यातायात तथा भण्डारण	१९,७८६.६	२१,५७९.७	१८,०३२.३	१९,६३८.०	२५,६९८.०	३१,८८३.४	९.१	-१६.४	८.९	३०.९	२४.१
आवास तथा भोजन सेवा	६,७३१.५	७,५६५.०	५,०४३.३	५,८७७.९	७,२२४.३	९,३०५.१	१२.४	-३३.३	१६.५	२२.९	२८.८
सूचना तथा सञ्चार	७,०२७.६	७,४१२.२	७,६९५.६	८,२६९.३	८,७९५.३	९,२६१.४	५.५	३.८	७.५	६.४	५.३
वित्तीय मध्यस्थता	१८,६६५.७	२०,७१३.४	२४,१९४.५	२५,३२८.४	२९,१०१.२	३४,६२५.५	११.०	१६.८	४.७	१४.९	१९.०
घरजग्गा कारोबारको सेवा	२६,४३७.७	२९,५७१.४	३२,२९५.६	३३,३६१.२	३५,६४५.६	३९,२९९.३	११.९	९.२	३.३	६.८	१०.३
पेशागत, वैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्रियाकलापहरु	२,९७८.४	३,२७२.२	३,५३५.१	३,७०९.८	४,०७६.९	४,५४९.७	९.९	८.०	४.९	९.९	११.६
प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलापहरु	१,९६९.९	२,५४७.१	२,७७७.१	२,९१२.१	३,०३९.०	३,३७५.३	२९.३	९.०	४.९	४.४	११.१
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	१९,३६५.७	२१,८५७.१	२७,६६६.०	२८,७६५.६	३१,८७७.०	३८,२५९.६	१२.९	२६.६	४.०	१०.८	२०.०
शिक्षा	२१,९५४.४	२५,१५८.६	२८,८४५.९	२९,६६६.४	३३,७८३.९	३८,५८७.२	१४.६	१४.७	२.८	१३.९	१४.२
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	४,४०६.२	४,९७७.६	६,०३२.८	६,५२७.९	७,४१६.३	८,९९७.०	१३.०	२१.२	८.२	१३.६	२१.३
अन्य सेवाका क्रियाकलापहरु	१,६०५.०	१,७९३.३	२,१३६.३	२,२९३.३	२,५०६.६	२,७७०.४	११.७	१९.१	७.३	९.३	१०.५
कुल मूल्य अभिवृद्धि (आधारभूत मूल्यमा)	**३०१,१०२.२**	**३३४,२४८.१**	**३४२,८५२.४**	**३७१,४९३.३**	**४२१,२१४.५**	**४६९,६४९.४**	**११.०**	**२.६**	**८.४**	**१३.४**	**११.५**
उत्पादित वस्तुमा खुद कर	४४,४९२.७	५१,६४५.०	४६,०१७.९	६३,७६१.७	७२,१५५.२	६८,४८४.१	१६.१	-१०.९	३८.६	१३.२	-५.१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	**३४५,५९४.९**	**३८५,८९३.०**	**३८८,८७०.४**	**४३५,२५५.०**	**४९३,३६९.७**	**५३८,१३३.५**	**११.७**	**०.८**	**११.९**	**१३.४**	**९.१**

सं - संशोधित अनुमान ।

प्रा - प्रारम्भिक अनुमान ।

स्रोत: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय ।

तालिका ३
राष्ट्रिय आय, लगानी तथा बचत
(प्रचलित मूल्यमा)

शीर्षक	रु. करोडमा						कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग अनुपात				
	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९ सं	२०७९/८० प्रा	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९ सं	२०७९/८० प्रा
कुल उपभोग	**२९४,४७५.९**	**३२६,८३८.३**	**३६६,६२९.५**	**४०७,५१६.९**	**४६४,८९१.५**	**५०३,६१४.९**	**८४.७**	**९४.३**	**९३.६**	**९४.२**	**९३.६**
सरकारी क्षेत्र	२७,८६०.३	३१,३२३.३	३५,२६१.७	३५,९२६.०	४१,८६५.६	२९,२३१.२	८.१	९.१	८.३	८.५	५.४
निजी क्षेत्र	२६१,७१७.१	२८९,६३८.०	३२४,६४२.२	३६३,९५२.६	४१४,१५१.६	४६४,२२७.४	७५.१	८३.५	८३.६	८३.९	८६.३
गैर–मुनाफाकारी संस्थाहरु	४,८९८.५	५,८७७.०	६,७२५.६	७,६३८.३	८,८७४.४	१०,१५६.३	१.५	१.७	१.८	१.८	१.९
कुल लगानी	**१३६,६७५.२**	**१५९,६७७.७**	**११८,३७३.२**	**१५३,०५१.३**	**१८४,६०१.७**	**१७५,४१५.८**	**४१.४**	**३०.४**	**३५.२**	**३७.४**	**३२.६**
कुल स्थिर पुँजी लगानी	११२,०८६.४	१३०,४९०.२	११८,४८५.८	१२७,६८५.७	१४०,३८०.४	१३५,६४५.७	३३.८	३०.५	२९.३	२८.५	२५.२
सरकारी क्षेत्र	२५,३२२.९	२२,१८७.५	२०,६८३.०	२७,०६८.४	२९,५८८.७	२८,१८९.९	५.७	५.३	६.२	६.०	५.२
सार्वजनिक संस्थान	८,९१८.४	९,९६८.२	९,३०२.५	६,११६.२	६,६८६.८	३,१९९.७	२.६	२.४	१.४	१.४	०.६
निजी क्षेत्र	७७,८४५.१	९८,३३४.५	८८,५००.३	९४,५०१.२	१०४,१०४.९	१०४,२५६.२	२५.५	२२.८	२१.७	२१.१	१९.४
स्टक परिवर्तन	२४,५८८.८	२९,१८७.५	(११२.५)	२५,३६५.६	४४,२२१.३	३९,७७०.१	७.६	०.०	५.८	९.०	७.४
कुल आन्तरिक माग	**४३१,१५१.१**	**४८६,५१५.९**	**४८५,००२.७**	**५६०,५६८.२**	**६४९,४९३.२**	**६७९,०३०.७**	**१२६.१**	**१२४.७**	**१२८.८**	**१३१.६**	**१२६.२**
वस्तु तथा सेवा निर्यात	२७,०१०.५	३०,०२२.२	२६,४६३.८	२२,२८१.५	३३,३५४.८	३८,५११.२	७.८	६.८	५.१	६.८	७.२
वस्तु तथा सेवा आयात	१४०,४२१.३	१६०,०२८.३	१३२,६५७.६	१६५,११२.४	२१०,३६४.१	१९६,४३३.०	४१.५	३४.१	३७.९	४२.६	३६.५
खुद वस्तु तथा सेवा निर्यात	–११३४१०.८	–१३०००६.०	–१०६१९३.८	–१४२८३०.९	–१७७००९.३	–१५७९२१.९	–३३.७	–२७.३	–३२.८	–३५.९	–२९.३
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	**३४५,५९५.०**	**३८५,८९३.०**	**३८८,८७०.४**	**४३५,२५५.०**	**४९३,३६९.७**	**५३८,१३३.५**	**१००.०**	**१००.०**	**१००.०**	**१००.०**	**१००.०**
खुद साधन आय	२,२६१.५	३,९९१.६	४,५९५.४	२,३२८.६	२,८८९.१	४,२९३.३	१.०	१.२	०.५	०.६	०.८
कुल राष्ट्रिय आय	**३४७,८५६.४**	**३८९,८८४.६**	**३९३,४६५.७**	**४३७,५८३.६**	**४९६,२५८.७**	**५४२,४२६.८**	**१०१.०**	**१०१.२**	**१००.५**	**१००.६**	**१००.८**
खुद ट्रान्स्फर	८६,४६७.१	९९,४७८.५	९८,२२२.१	१०७,१३५.२	१११,७८७.७	१३१,५६४.०	२५.८	२५.३	२४.६	२२.७	२४.४
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी	**४३४,३२३.५**	**४८९,३६३.१**	**४९१,६८७.९**	**५४४,७१८.८**	**६०८,०४६.४**	**६७३,९९०.८**	**१२६.८**	**१२६.४**	**१२५.१**	**१२३.२**	**१२५.२**
कुल गार्हस्थ्य बचत	**५१,११९.१**	**५९,०५४.८**	**२२,२४०.९**	**२७,७३८.१**	**२८,४७८.१**	**३४,५१८.६**	**१५.३**	**५.७**	**६.४**	**५.८**	**६.४**
कुल राष्ट्रिय बचत	**१३९,८४७.६**	**१६२,५२४.८**	**१२५,०५८.४**	**१३७,२०१.९**	**१४३,१५४.९**	**१७०,३७५.९**	**४२.१**	**३२.२**	**३१.५**	**२९.०**	**३१.७**

सं - संशोधित अनुमान ।

प्रा - प्रारम्भिक अनुमान ।

स्रोतः राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय ।

तालिका ४
राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क
(आधार वर्ष : २०७१/७२ = १००)

महिना	२०७६/७७		२०७७/७८		२०७८/७९		२०७९/८०	
	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन
साउन	१३१.८७	६.९५	१३६.४८	३.४९	१४२.४२	४.३५	१५४.१९	८.२६
भदौ	१३१.६७	६.१६	१३७.६२	४.५२	१४२.४२	३.४९	१५४.७३	८.६४
असोज	१३२.५६	६.२१	१३७.५८	३.७९	१४३.४२	४.२४	१५५.६०	८.५०
कात्तिक	१३२.८२	५.७६	१३८.१९	४.०५	१४६.५४	६.०४	१५८.३८	८.०८
मंसिर	१३२.५१	६.५५	१३६.३९	२.९३	१४६.०९	७.११	१५६.८७	७.३८
पुस	१३२.३८	६.८२	१३७.१०	३.५६	१४४.८४	५.६५	१५५.३६	७.२६
माघ	१३२.७६	६.८७	१३६.३४	२.७०	१४४.८५	६.२४	१५६.२६	७.८८
फागुन	१३२.४०	६.७०	१३६.४१	३.०३	१४६.१५	७.१४	१५७.०२	७.४४
चैत	१३३.२२	६.७४	१३७.३५	३.१०	१४७.३४	७.२८	१५८.७७	७.७६
वैशाख	१३३.६७	५.८३	१३८.५४	३.६५	१४९.४४	७.८७	१६०.५१	७.४१
जेठ	१३३.५४	४.५४	१३९.१४	४.१९	१५१.०४	८.५६	१६१.३६	६.८३
असार	१३४.६९	४.७८	१४०.३३	४.१९	१५१.६७	८.०८	–	–
वार्षिक	**१३२.८४**	**६.१५**	**१३७.६२**	**३.६०**	**१४६.३२**	**६.३२**	**१५७.१९***	**७.७७***

*एघार महिनाको औसत ।

तालिका ५
मौद्रिक सर्वेक्षण

(रु. करोडमा)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७८	२०७९	२०७९	२०८०	परिवर्तन (एघार महिना)			
					२०७८/७९		२०७९/८०	
	असार	जेठ	असार	जेठ[अ]	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	**१३३,५६२.०**	**१०८,६९७.४**	**१११,२३६.४**	**१३५,९२८.४**	**-२६,९८०.७ १/**	**-२०.२**	**२२,८९७.७ २/**	**२०.६**
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	१४५,३२९.५	१२६,५९०.१	१३०,४०८.७	१५७,४७६.७	-१८,७३९.४	-१२.९	२७,०६८.१	२०.८
१.२ वैदेशिक दायित्व	११,७६७.५	१७,८९२.७	१९,१७२.३	२१,५४८.४	६,१२५.२	५२.१	२,३७६.१	१२.४
क. विदेशी मुद्रा निक्षेप	९,१७९.५	९,८८९.१	९,७१०.१	१०,८१४.४	७०९.६	७.७	१,१०४.४	११.४
ख. अन्य वैदेशिक दायित्व	२,५८८.०	८,००३.६	९,४६२.३	१०,७३४.०	५,४१५.५	२०९.३	१,२७१.७	१३.४
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	**३८१,९२३.३**	**४२६,६८१.८**	**४३९,३०३.७**	**४५७,५७०.७**	**४६,८७४.६ १/**	**१२.३**	**२०,०६१.२ २/**	**४.६**
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	४९५,५४७.७	५५७,१७७.८	५६७,३५७.४	६०६,३९५.३	६१,६३०.१	१२.४	३९,०३८.०	६.९
क. सरकारलाई गएको खुद कर्जा	५८,८८६.६	५७,२५२.९	७४,५७९.०	८८,२८४.०	-१,६३३.७	-२.८	१३,७०५.०	१८.४
अ. सरकारमाथिको दावी	७८,७६२.८	९२,४४४.२	९७,१५८.८	१०५,२५०.२	१३,६८१.४	१७.४	८,०९१.५	८.३
आ. सरकारी निक्षेप	१९,८७६.१	३५,१९१.३	२२,५७९.८	१६,९६६.३	१५,३१५.१	७७.१	-५,६१३.५	-२४.९
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरुलाई गएको कर्जा	७५१.३	३६३.५	३७८.४	३८४.५	-३८७.८	-५१.६	६.१	१.६
ग. अन्य वित्तीय संस्थाहरुलाई गएको कर्जा	२१,९५४.२	२३,६२६.३	२३,५००.१	२४,६९०.९	१,६७२.१	७.६	१,१९०.८	५.१
अ. सरकारी	१६१.६	१४८.६	१५६.४	१०४.५	-१३.०	-८.१	-५१.९	-३३.२
आ. गैर-सरकारी	२१,७९२.७	२३,४७७.७	२३,३४३.६	२४,५८६.४	१,६८५.१	७.७	१,२४२.८	५.३
घ. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	४१३,९५५.५	४७५,९३५.०	४६८,८९९.९	४९३,०३५.९	६१,९७९.५	१५.०	२४,१३६.०	५.१
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	११३,६२४.३	१३०,४९५.९	१२८,०५३.६	१४८,८२४.७	१४,७५५.५ १/	१३.०	१८,९७६.७ २/	१४.८
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम२)	**५१५,४८५.३**	**५३५,३७९.३**	**५५०,५४०.१**	**५९३,४९९.०**	**१९,८९४.०**	**३.९**	**४२,९५८.९**	**७.८**
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम१+	२९६,४२६.५	२५३,१४०.०	२६५,२२६.६	२६३,४१३.७	-४३,२८६.५	-१४.६	-१,८१२.९	-०.७
क. मुद्रा प्रदाय (एम१)	१०४,९४१.०	९३,७८७.०	९४,८११.३	९२,८८७.६	-११,१५४.१	-१०.६	-१,९२३.८	-२.०
मुद्रा	५७,१९७.२	५१,३३९.९	५०,५९०.३	५०,२८०.२	-५,८५७.२	-१०.२	-३१०.१	-०.६
चल्ती निक्षेप	४७,७४३.८	४२,४४७.०	४४,२२१.०	४२,६०७.४	-५,२९६.८	-११.१	-१,६१३.७	-३.६
ख. बचत तथा कल निक्षेप	१९१,४८५.५	१५९,३५३.१	१७०,४१५.३	१७०,५२६.१	-३२,१३२.४	-१६.८	११०.९	०.१
३.२. आवधिक निक्षेप	२१९,०५८.८	२८२,२३९.२	२८५,३१३.५	३३०,०८५.३	६३,१८०.५	२८.८	४४,७७१.८	१५.७
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	**५२४,६६४.८**	**५४५,२६८.४**	**५६०,२५०.१**	**६०४,३१३.४**	**२०,६०३.६**	**३.९**	**४४,०६३.३**	**७.९**

[अ] अपरिष्कृत ।

१/ विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा रु. २११६.१ करोड समायोजन गरिएको ।

२/ विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा रु. १७९४.३ करोड समायोजन गरिएको ।

तालिका ६
मौद्रिक सर्वेक्षण
(वार्षिक बिन्दुगत)

(रु. करोडमा)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७८	२०७९	२०८०	परिवर्तन			
				२०७८/७९		२०७९/८०	
	जेठ	जेठ	जेठ[अ]	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	**१३०,५१६.६**	**१०८,६९७.४**	**१३५,९२८.४**	**-२१,८१९.२**	**-१६.७**	**२७,२३०.९**	**२५.१**
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	१४२,०९२.२	१२६,५९०.१	१५७,४७६.७	-१५,५०२.१	-१०.९	३०,८८६.६	२४.४
१.२ वैदेशिक दायित्व	११,५७५.६	१७,८९२.७	२१,५४८.४	६,३१७.१	५४.६	३,६५५.७	२०.४
क. विदेशी मुद्रा निक्षेप	९,२०४.१	९,८८९.१	१०,८१४.४	६८५.०	७.४	९२५.३	९.४
ख. अन्य वैदेशिक दायित्व	२,३७१.५	८,००३.६	१०,७३४.०	५,६३२.१	२३७.५	२,७३०.४	३४.१
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	**३६०,५२७.१**	**४२६,६८१.८**	**४५७,५७०.७**	**६६,१५४.७**	**१८.३**	**३०,८८८.८**	**७.२**
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	४७४,९९९.७	५५७,१७७.८	६०६,३९५.३	८२,१७८.१	१७.३	४९,२१७.६	८.८
क. सरकारलाई गएको खुद कर्जा	४२,३८६.२	५७,२५२.९	८८,२८४.०	१४,८६६.७	३५.१	३१,०३१.१	५४.२
अ. सरकारमाथिको दावी	७१,४४६.३	९२,४४४.२	१०५,२५०.२	२०,९९७.९	२९.४	१२,८०६.१	१३.९
आ. सरकारी निक्षेप	२९,०६०.०	३५,१९१.३	१६,९६६.३	६,१३१.२	२१.१	-१८,२२५.०	-५१.८
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरुलाई गएको कर्जा	९८५.८	३६३.५	३८४.५	-६२२.३	-६३.१	२१.०	५.८
ग. अन्य वित्तीय संस्थाहरुलाई गएको कर्जा	२१,२२०.०	२३,६२६.३	२४,६९०.९	२,४०६.३	११.३	१,०६४.६	४.५
अ. सरकारी	१६७.६	१४८.६	१०४.५	-१९.०	-११.४	-४४.०	-२९.६
आ. गैर-सरकारी	२१,०५२.४	२३,४७७.७	२४,५८६.४	२,४२५.३	११.५	१,१०८.६	४.७
घ. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	४१०,४०७.७	४७५,९३५.०	४९३,०३५.९	६५,५२७.४	१६.०	१७,१००.९	३.६
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	११४,४७२.५	१३०,४९५.९	१४८,८२४.७	१६,०२३.४	१४.०	१८,३२८.७	१४.०
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम२)	**४९१,०४३.७**	**५३५,३७९.३**	**५९३,४९९.०**	**४४,३३५.५**	**९.०**	**५८,११९.७**	**१०.९**
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम१+	२७६,५७५.४	२५३,१४०.०	२६३,४१३.७	-२३,४३५.४	-८.५	१०,२७३.७	४.१
क. मुद्रा प्रदाय (एम१)	९३,५८२.४	९३,७८७.०	९२,८८७.६	२०४.५	०.२	-८९९.४	-१.०
मुद्रा	५६,२१६.२	५१,३३९.९	५०,२८०.२	-४,८७६.३	-८.७	-१,०५९.८	-२.१
चल्ती निक्षेप	३७,३६६.२	४२,४४७.०	४२,६०७.४	५,०८०.८	१३.६	१६०.४	०.४
ख. बचत तथा कल निक्षेप	१८२,९९३.०	१५९,३५३.१	१७०,५२६.१	-२३,६३९.९	-१२.९	११,१७३.१	७.०
३.२. आवधिक निक्षेप	२१४,४६८.३	२८२,२३९.२	३३०,०८५.३	६७,७७०.९	३१.६	४७,८४६.१	१७.०
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	**५००,२४७.८**	**५४५,२६८.४**	**६०४,३१३.४**	**४५,०२०.५**	**९.०**	**५९,०४५.१**	**१०.८**

[अ] अपरिष्कृत ।

तालिका ७
ब्याजदर संरचना
(प्रतिशत प्रतिवर्ष)

वर्ष	२०७७	२०७८	२०७९	२०७९	२०७९	२०७९	२०७९	२०८०	२०८०
महिना	असार	असार	जेठ	असार	असोज	पुस	चैत	जेठ	असार
क. नीतिगत दर									
निर्धारित रिपो दर (करिडोर)	३.५	३.०	५.५	५.५	७.०	७.०	७.०	७.०	७.०
निर्धारित निक्षेप संकलन दर (करिडोर)	२.०	१.०	४.०	४.०	५.५	५.५	५.५	५.५	५.५
स्थायी तरलता सुविधा ब्याजदर^	५.०	५.०	७.०	७.०	८.५	८.५	८.५	७.५	७.५
बैंक दर	५.०	५.०	७.०	७.०	८.५	८.५	८.५	७.५	७.५
ओभरनाइट तरलता सुविधा दर	–	–	–	–	–	८.५	७.०	७.०	७.०
ख. पुनरकर्जा दर									
विशेष पुनरकर्जा	१.०	१.०	२.०	२.०	२.०	२.०	२.०	४.५	४.५
साधारण पुनरकर्जा	३.०	३.०	५.०	५.०	५.०	५.०	५.०	४.५	४.५
लघु, घरेलु तथा साना उद्यममा पुनरकर्जा	–	२.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.५	४.५
निर्यातको लागि विदेशी मुद्रामा दिइने कर्जा #	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	एक वर्षको बेन्चमार्क ब्याजदर + ०.७५	एक वर्षको बेन्चमार्क ब्याजदर + ०.७५	एक वर्षको बेन्चमार्क ब्याजदर + ०.७५	एक वर्षको बेन्चमार्क ब्याजदर + ०.७५	एक वर्षको बेन्चमार्क ब्याजदर + ०.७५	एक वर्षको बेन्चमार्क ब्याजदर + ०.७५	एक वर्षको बेन्चमार्क ब्याजदर + ०.७५
ग. अनिवार्य नगद मौज्दात (सीआरआर)									
वाणिज्य बैंक	३.०	३.०	३.०	३.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०
विकास बैंक	३.०	३.०	३.०	३.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०
वित्त कम्पनी	३.०	३.०	३.०	३.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०
घ. सरकारी सेक्यूरिटी									
ट्रेजरी बिल्स (२८ दिने)*	०.११	४.६८	९.२७	१०.१४	९.२०	८.८३	८.८२	७.५६	४.३९
ट्रेजरी बिल्स (९१ दिने)*	१.२७	४.५५	९.९०	१०.६६	१०.१४	१०.८९	९.७४	९.०७	६.३५
ट्रेजरी बिल्स (१८२ दिने)*	१.९६	४.३९	९.७६	१०.६४	१०.३७	११.५६	९.७१	९.०५	६.५५
ट्रेजरी बिल्स (३६४ दिने)*	२.२६	४.१६	९.५०	१०.१९	१०.५३	११.९२	९.७१	८.५५	७.००
विकास ऋण पत्र	२.६५–६.९७	२.६५–६.९७	२.६५–९.२०	२.६५–९.२०	२.६५–९.२०	२.६५–९.२०	२.६५–१०.९३	२.६५–१०.९३	२.६५–१०.९३
राष्ट्रिय/नागरिक बचत पत्र	८.०–९.०	८.५–९.०	८.५–१०.०	८.५–१०.०	८.५–११.०	९.०–११.०	९.०–११.५	९.०–११.५	९.०–११.५
ग. अन्तरबैंक कारोबार दर (वाणिज्य बैंक)	०.३५	४.१२	७.०१	६.९९	८.५०	७.४८	७.००	६.६८	२.९८
घ. भारित औसत निक्षेप ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	६.०१	४.६५	७.३४	७.४१	८.१६	८.५१	८.२६	७.९९	–
ङ. भारित औसत कर्जा ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	१०.११	८.४६	११.५४	११.६२	१२.१९	१२.७९	१२.८४	१२.५३	–
च. आधार ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	८.५०	६.६६	९.३९	९.५४	१०.३४	१०.९१	१०.४८	१०.१८	–

^ २०६९ भदौं १ गतेदेखि बैंक दरमै स्थायी तरलता सुविधा प्रदान गर्न थालिएको ।

* भारित औसत ब्याजदर ।

२०७८ पुस १७ गतेबाट लागु भएको *एक वर्षको बेन्चमार्क ब्याजदर* जसअन्तर्गत Secured Overnight Financing Rate (SOFR), Sterling Overnight Interbank Average Rate (SONIA), Swiss Average Rate Overnight (SARON), Tokyo Overnight Average Rate (TONA) and Euro Short-term Rate (€STER) पर्दछन् ।

तालिका ८
मौद्रिक व्यवस्थापन

(रु. करोडमा)

शीर्षक	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०
क. तरलता प्रवाह	**४३,८२७.७**	**९७०,२४१.०**	**५५१,८१८.६**
१. रिपो	५,०००.०	२७,०००.०	३१,६५०.०
२. सोझै खरिद	–	५,५९१.६	८,९७०.०
३. रिपो बोलकबोल *	१,७९३.७	२०,६३८.८	९,७९७.३
४. स्थायी तरलता सुविधा	३७,०३४.०	९१७,०१०.६	२७२,७११.२
५. ओभरनाइट तरलता सुविधा#	–	–	२२८,६९०.१
ख. तरलता प्रशोचन	**३०,३२९.०**	**६,०००.०**	**१०,८२०.०**
१. रिभर्स रिपो	१०,९५४.०	२,८३५.०	८,८२०.०
२. सोझै बिक्री	–	–	–
३. निक्षेप संकलन बोलकबोल	१९,३७५.०	३,१६५.०	२,०००.०
४. निक्षेप संकलन बोलकबोल *	–	–	–
ग. खुद तरलता प्रवाह (+)/प्रशोचन (-)	**१३,४९८.७**	**९६४,२४१.०**	**५४०,९९८.६**

* ब्याजदर करिडोर अन्तर्गतको कारोबार ।

२०७९ पुसबाट कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।

तालिका ९
रिपो बोलकबोल

(रु. करोडमा)

महिना	७ दिने				१४ दिने				४५ दिने			
	२०७८/७९		२०७९/८०		२०७८/७९		२०७९/८०		२०७८/७९		२०७९/८०	
	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशत)
साउन	-	-	३,०००.०	८.३८	-	-	-	-	-	-	-	-
भदौ	२,०००.०	४.७५	२,०००.०	८.४५	५,०००.०	४.८२	२,०००.०	८.४६	-	-	-	-
असोज	६,०००.०	४.९२	३,०००.०	८.४५	२,०००.०	४.९६	३,०००.०	८.५४	-	-	-	-
कात्तिक	१,०००.०	४.९६	-	-	४,०००.०	४.९८	-	-	-	-	-	-
मंसिर	-	-	-	-	२,०००.०	४.९९	२,७७०.०	८.४८	-	-	-	-
पुस	-	-	-	-	२,०००.०	४.९८	२,०००.०	८.३४	-	-	५,०००.०	८.१०
माघ	-	-	-	-	-	-	३८०.०	७.५९	-	-	-	-
फागुन	-	-	-	-	३,०००.०	६.९८	५,०००.०	८.१९	-	-	-	-
चैत	-	-	-	-	-	-	३,५००.०	७.४६	-	-	-	-
वैशाख	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-
जेठ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
असार	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
कुल जम्मा	९,०००.०	४.८९	८,०००.०	८.४२	१८,०००.०	५.२७	१८,६५०.०	८.१८	-	-	५,०००.०	८.१०

*भारित औसत ब्याजदर ।

तालिका १०
सोझै खरिद बोलकबोल

(रु. करोडमा)

महिना	२०७८/७९		२०७९/८०	
	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*
साउन	–	–	–	–
भदौ	–	–	१,४८५.०	८.९०
असोज	–	–	२,८८५.०	८.४७
कात्तिक	–	–	२,८५०.०	८.३७
मंसिर	२,७२१.६	४.२८	१,१६५.०	७.५७
पुस	–	–	–	–
माघ	–	–	–	–
फागुन	२,८७०.०	४.२७	–	–
चैत	–	–	५८५.०	७.८९
बैशाख	–	–	–	–
जेठ	–	–	–	–
असार	–	–	–	–
कुल	**५,५९१.६**	**४.२७**	**८,९७०.०**	**८.३६**

*भारित औसत ब्याजदर ।

तालिका ११
रिभर्स रिपो बोलकबोल

(रु. करोडमा)

महिना	७ दिने				१० दिने				१४ दिने			
	२०७८/७९		२०७९/८०		२०७८/७९		२०७९/८०		२०७८/७९		२०७९/८०	
	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशत)
साउन	-	-	-	-	-	-	-	-	२,८३५.०	०.६०	-	-
भदौ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
असोज	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
कात्तिक	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
मंसिर	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
पुस	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
माघ	-	-	५००.०	४.३३	-	-	-	-	-	-	-	-
फागुन	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
चैत	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
बैशाख	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
जेठ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
असार	-	-	२,३२०.०	३.७३	-	-	२,०००.०	५.०६	-	-	४,०००.०	२.४६
कुल जम्मा	-	-	२,८२०.०	३.८	-	-	२,०००.०	५.१	२,८३५.०	०.६०	४,०००.०	२.५

*भारित औसत ब्याजदर ।

तालिका १२
निक्षेप संकलन बोलकबोल

(रु. करोडमा)

महिना	७ दिने				१४ दिने				२९ दिने			
	२०७८/७९		२०७९/८०		२०७८/७९		२०७९/८०		२०७८/७९		२०७९/८०	
	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*
साउन	१,१६५.०	१.००	–	–	२,०००.०	०.७२	–	–	–	–	–	–
भदौ	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
असोज	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
कात्तिक	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
मंसिर	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
पुस	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
माघ	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
फागुन	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
चैत	–	–	–		–	–	–	–	–	–	–	–
बैशाख	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
जेठ	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
असार	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	२,०००.०	३.८
कुल	**१,१६५.०**	**१.००**	**–**	**–**	**२,०००.०**	**०.७२**	**–**	**–**	**–**	**–**	**२,०००.०**	**३.८**

*भारित औसत ब्याजदर ।

तालिका १३
ब्याजदर करिडोर

(रु. करोडमा)

महिना	निक्षेप बोलकबोल (७ दिने)				रिपो बोलकबोल (ओभरनाइट)			
	२०७८/७९		२०७९/८०		२०७८/७९		२०७९/८०	
	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*
साउन	–	–	–	–	४०६.६	३.००	१,९३८.२	७.००
भदौ	–	–	–	–	१,७०८.४	३.५०	२,२१८.९	७.००
असोज	–	–	–	–	१,४३४.७	३.५०	१,७०९.०	७.००
कात्तिक	–	–	–	–	१,४२९.१	३.५०	१,५२०.६	७.००
मंसिर	–	–	–	–	१,७४३.८	३.५०	९६३.३	७.००
पुस	–	–	–	–	१,६६२.६	३.५०	६८८.८	७.००
माघ	–	–	–	–	१,९०७.९	३.५०	५२.०	७.००
फागुन	–	–	–	–	२,०४३.४	५.५०	४८६.७	७.००
चैत	–	–	–		१,९६८.५	५.५०	१६७.०	७.००
बैशाख	–	–	–	–	१,७७१.८	५.५०	५३.०	७.००
जेठ	–	–	–	–	१,९२४.६	५.५०	०	७.००
असार	–	–	–	–	२,६३७.५	५.५०	०	७.००
कुल	**–**	**–**	**–**	**–**	**२०,६३८.८**	**४.४९**	**९,७९७.३**	**७.००**

*भारित औसत ब्याजदर ।

तालिका १४
स्थायी तरलता सुविधा

(रु. करोडमा)

महिना	२०७८/७९		२०७९/८०	
	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*
साउन	५,५५५.०	५.००	८१,४७०.६	८.५०
भदौ	२९,६७४.०	५.००	८३,८८९.९	८.५०
असोज	४७,०३८.५	५.००	४६,९१२.४	८.५०
कात्तिक	७२,४३७.५	५.००	४३,४३१.२	८.५०
मंसिर	८५,९५६.७	५.००	१२,५६६.०	८.५०
पुस	६०,९२७.३	५.००	१,०१२.५	८.५०
माघ	७०,०००.६	५.००	१,४१०.४	८.५०
फागुन	९०,५५८.७	७.००	१,३५५.८	८.५०
चैत	११५,२२७.२	७.००	६३२.६	८.५०
बैशाख	११४,२२१.०	७.००	१४.८	८.५०
जेठ	११६,०२०.२	७.००	१५.०	७.५०
असार	१०९,३९४.०	७.००	०	७.५०
कुल	**९१७,०१०.६**	**६.१९**	**२७२,७११.२**	**८.५०**

*भारित औसत ब्याजदर ।

तालिका १५
ओभरनाइट तरलता सुविधा#

(रु. करोडमा)

महिना	२०७९/८०	
	रकम	ब्याजदर*
साउन	–	–
भदौ	–	–
असोज	–	–
कात्तिक	–	–
मंसिर	–	–
पुस	४६९.३	८.५०
माघ	२,९११.२	८.५०
फागुन	४८,१८६.६	७.००
चैत	७०,२९५.७	७.००
बैशाख	४९,९४५.५	७.००
जेठ	३०,३७८.८	७.००
असार	२६,५०३.०	७.००
कुल	**२२८,६९०.१**	**७.०२**

*भारित औसत ब्याजदर ।

२०७९ पुसबाट कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।

तालिका १६
सरकारी वित्त स्थिति
(बैंकिङ्ग कारोबारमा आधारित)
(असार मसान्तको तथ्याङ्कमा आधारित)+

(रु.करोडमा)

शीर्षक	असार			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७८	२०७९	२०८०	२०७८/७९	२०७९/८०
कुल खर्च	**११६०२७.१**	**१२६२३५.०**	**१३७७८९.४**	**८.८**	**९.२**
चालु	८४१३७.८	९३७६८.४	–	–	–
पुँजीगत	२१७७६.७	२०६२६.९	–	–	–
वित्तीय व्यवस्था	१०११२.६	११८३९.८	–	–	–
कुल साधन	**८९७५८.२**	**९९८६८.४**	**८९१००.३**	**११.३**	**–१०.८**
राजस्व तथा अनुदान	८५७१४.९	९५०१७.९	८३७७६.३	१०.९	–११.८
राजस्व	९३५८८.७	१०६६३४.७	९५७१५.५	१३.९	–१०.२
संघीय सरकार	८२४३७.६	९३८२७.९	८३७४१.१	१३.८	–१०.८
प्रदेश र स्थानीय सरकार (हस्तान्तरण)	१११५१.१	१२८०६.८	११९७४.४	१४.८	–६.५
वैदेशिक अनुदान	३२७७.३	११९०.१	३५.२	–६३.७	–९७.०
अन्य प्राप्ति	४०४३.३	४८५०.५	५३२४.१	२०.०	९.८
बजेट बचत/घाटा	**–२६२६९.०**	**–२६३६६.६**	**–४८६८९.०**	**–०.४**	**–८४.७**
घाटा व्यहोरिने स्रोतहरु	**३२१३४.३**	**३१४२३.८**	**३४५५६.९**	**–२.२**	**१०.०**
आन्तरिक ऋण	२२२७७.९	२१९६२.१	२४८७३.८	–१.४	१३.३
आन्तरिक सापटी	२२४००.९	२३१३०.३	२५५९९.८	३.३	१०.७
क. ट्रेजरी बिल्स	९०००.०	१०३९१.७	१५३६१.०	१५.५	४७.८
ख. विकास ऋणपत्र	१३०००.०	१२४५०.०	१००००.०	–४.२	–१९.७
ग. राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	०.०	०.०	–	–
घ. नागरिक बचतपत्र	३९५.४	२८३.०	२३६.१	–	–१६.६
ङ. वैदेशिक रोजगारी बचतपत्र	५.५	५.७	२.६	२.६	–५३.४
अधिविकर्ष	०.०	०.०	०.०	–	–
अन्य @	–१२३.०	–११६८.३	–७२५.९	–८४९.५	३७.९
साँवा फिर्ता तथा शेयर विविधिकरण	३२२.४	२९३.९	११७०.७	–८.८	२९८.४
वैदेशिक ऋण	९५३४.१	९१६७.९	८५१२.३	–३.८	–७.२
संघीय सरकारको कुल उपलब्ध स्रोत	**५८६५.३**	**५०५७.२**	**–१४१३२.२**	**–१३.८**	**–३७९.४**
प्रदेश सरकार खर्च	१८८७५.०३	१८५६२.९	२०४१७.८	–१.७	१०.०
प्रदेश सरकार स्रोत	१६००४.८८	२०१३१.८	१९९५५.०	२५.८	–०.९
क. संघीय सरकारबाट प्राप्त अनुदान तथा राजस्व	*११८६८.९*	*१५३३५.९*	*१४८६७.२*	*२९.२*	*–३.१*
ख. राजस्व तथा प्राप्ति	*४१३५.९८*	*४७९५.९*	*५०८७.८*	*१६.०*	*६.१*
प्रदेश सरकारको बजेट बचत/घाटा	–२८७०.२	१५६८.९	–४६२.८	–१५४.७	१२९.५
स्थानीय तहको खातामा रहेको मौज्दात (परिवर्तन)	१५४४.७	–५१७२.०	–४७१.०	–४३४.८	–९०.९
सरकारी कोष खातामा भएको मौज्दात (परिवर्तन)	**१२५५.१**	**६८६.४**	**–३१५.८**	**४५.३**	**–१४६.०**
मु.अ.क. कोष खाता	–८.९	–१४.१	०.६	५८.४	–१०४.०
भन्सार कोष खाता	३३.२	२६२.४	–२७०.९	६९१.२	–२०३.२
पुर्ननिर्माण कोष खाता	०.०	०.०	०.०	–	–
अन्य आय**	१२३०.८	४३८.१	–४५.५	६४.४	–११०.४
चालु मौज्दात	**५७९४.९**	**२१४०.५**	**–१५३८१.८**	**–६३.१**	**–८१८.६**

*खर्चमा संघीय सरकारको मात्र समावेश भएको छ भने राजस्व परिचालनमा संघीय सरकारको राजस्व र प्रदेश र स्थानीय सरकारलाई हस्तान्तरण हुने रकम पनि समावेश भएको ।

+प्रस्तुत तथ्याङ्क सरकारी कारोवार गर्ने नेपाल राष्ट्र बैंक लगायत सरकारी कारोबार गर्ने सम्पूर्ण वाणिज्य बैंकहरुबाट प्राप्त तथ्याङ्कमा आधारित रहेको । त्यसैगरी, ८१ वटै जिल्लास्थित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयहरु र भुक्तानी केन्द्रहरुबाट प्राप्त निकासा विवरणमा आधारित रहेको ।

@ नेपाल सरकारको आन्तरिक ऋण कारोबारको क्रममा बट्टा दर (Discount) को फरक रकम तथा अन्य ।

** ग्यारेन्टी डिपोजिट, अपरेसनल फण्ड, आकस्मिक कोष लगायतको रकम समावेश ।

तालिका १७
नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण

(रु. करोडमा)

सि.नं.	ऋणपत्रहरु तथा स्वामित्व	असार			रकम परिवर्तन	
		२०७८	२०७९	२०८०	२०७८/७९	२०७९/८०
१	**ट्रेजरी बिल्स**	**२७९५९.२**	**३५४५०.८**	**४५७८१.६**	**७४९१.७**	**१०३३०.८**
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	१५४७.३	१५१२.८	४५३५.३	-३४.५	३०२२.४
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	२३५२८.२	३२३९८.८	३५३१८.५	८८७०.६	२९१९.७
	ग. विकास बैंकहरु	१९०६.४	१०७६.०	२५०२.७	-८३०.४	१४२६.७
	घ. वित्त कम्पनीहरु	९४०.३	४१३.२	२०६.०	-५२७.१	-२०७.२
	ङ. अन्य	३७.०	५०.०	३२१९.१	१३.०	३१६९.१
२	**विकास ऋणपत्र**	**५१३९४.७**	**६२०४४.७**	**६५६४४.७**	**१०६५०.०**	**३६००.०**
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	४११२.९	३३४५.७	२४९४.९	-७६७.२	-८५०.८
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	४१६३६.०	५०४८४.२	५३८३२.२	८८४८.३	३३४८.०
	ग. विकास बैंकहरु	३७६९.५	५८२२.५	६६५२.१	२०५३.१	८२९.५
	घ. वित्त कम्पनीहरु	१३०३.९	१८०५.०	१७९६.९	५०१.२	-८.२
	ङ. अन्य	५७२.५	५८७.२	८६८.७	१४.७	२८१.५
३	**राष्ट्रिय बचतपत्र**	**०.०**	**०.०**	**०.०**	**०.०**	**०.०**
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ग. विकास बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	घ. वित्त कम्पनीहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ङ. अन्य	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
४	**नागरिक बचतपत्र**	**६५९.६**	**९१४.०**	**१०७५.०**	**२५४.४**	**१६१.०**
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	१८.१	३००.१	३९०.१	२८२.०	९०.०
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ग. विकास बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	घ. वित्त कम्पनीहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ङ. अन्य	६४१.५	६१३.९	६८४.९	-२७.६	७१.०
५	**बैदेशिक रोजगार बचतपत्र**	**१८.६**	**१९.०**	**१७.५**	**०.५**	**-१.५**
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	०.३	०.३	०.७	०.०	०.४
	ख. अन्य	१८.३	१८.७	१६.९	०.५	-१.८
६	**कुल आन्तरिक ऋण**	**८००३२.०**	**९८४२८.५**	**११२५१८.८**	**१८३९६.५**	**१४०९०.३**
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	५६७८.७	५१५९.०	७४२०.९	-५१९.७	२२६२.०
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	६५१६४.२	८२८८३.०	८९१५०.७	१७७१८.९	६२६७.७
	ग. विकास बैंकहरु	५६७५.८	६८९८.५	९१५४.८	१२२२.७	२२५६.२
	घ. वित्त कम्पनीहरु	२२४४.१	२२१८.२	२००२.९	-२५.९	-२१५.४
	ङ. अन्य	१२६९.३	१२६९.७	४७८९.५	०.५	३५१९.८
७	**नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको निक्षेप (अधिविकर्ष (+)/बचत (-))**	**-१९८७६.१**	**-२२५७९.७**	**-७१९७.९२९**	**-२७०३.६**	**१५३८१.८**
८	**कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग कुल आन्तरिक ऋणको अनुपात (प्रतिशतमा)**	**१८.४**	**२०.०**	**२०.९**		

तालिका १८
नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण परिचालन

(रु. करोडमा)

सि.नं.	विवरण	२०७७ असार		२०७८ असार		२०७९ असार		२०८० असार	
		रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)
क	**आन्तरिक ऋण परिचालन**	**१९४६४.२**	**५.०**	**२२४००.९**	**५.१**	**२३१३०.३**	**४.७**	**२५५९९.८**	**४.८**
	ट्रेजरी बिल्स	९३००.०	२.४	९०००.०	२.१	१०३९१.७	२.१	१५३६१.०	२.९
	विकास ऋणपत्र	१००००.०	२.६	१३०००.०	३.०	१२४५०.०	२.५	१००००.०	१.९
	राष्ट्रिय बचतपत्र	१६०.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	नागरिक बचतपत्र	०.०	०.०	३९५.४	०.१	२८३.०	०.१	२३६.१	०.०
	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	३.७	०.०	५.५	०.०	५.७	०.०	२.६	०.०
ख	**आन्तरिक ऋण भुक्तानी**	**३४३९.८**	**०.९**	**३६९०.१**	**०.८**	**४७३३.०**	**१.०**	**११५०९.५**	**२.१**
	ट्रेजरी बिल्स	२४५७.५	०.६	२५६२.७	०.६	२९००.०	०.६	५०३०.३	०.९
	विकास ऋणपत्र	७४०.०	०.२	६००.०	०.१	१८००.०	०.४	६४००.०	१.२
	राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	नागरिक बचतपत्र	२३३.९	०.१	५००.०	०.१	२८.६	०.०	७५.१	०.०
	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	८.४	०.०	२७.५	०.०	४.५	०.०	४.१	०.०
ग	**नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण (क–ख)**	**१६०२४.४**	**४.१**	**१८७१०.८**	**४.३**	**१८३९७.३**	**३.७**	**१४०९०.३**	**२.६**
	ट्रेजरी बिल्स	६८४२.५	१.८	६४३७.३	१.५	७४९१.७	१.५	१०३३०.८	१.९
	विकास ऋणपत्र	९२६०.०	२.४	१२४००.०	२.८	१०६५०.०	२.२	३६००.०	०.७
	राष्ट्रिय बचतपत्र	१६०.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	नागरिक बचतपत्र	–२३३.९	–०.१	–१०४.६	०.०	२५४.४	०.१	१६१.०	०.०
	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	–४.७	०.०	–२१.९	०.०	१.२	०.०	–१.५	०.०
घ	**कुल गार्हस्थ्य उत्पादन**	**३८८८७०.४**	**१००.०**	**४३५२५५.०**	**१००.०**	**४९३३६९.७**	**१००.०**	**५३८१३३.५**	**१००.०**

तालिका १९
वैदेशिक व्यापार+

(रु. करोडमा)

विवरण	वार्षिक		एघार महिना			बिन्दुगत प्रतिशत परिवर्तन (एघार महिना)	
	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०७८/७९	२०७९/८०
कुल निर्यात	**१४११२.४**	**२०००३.१**	**१२१२५.४**	**१८५८३.७**	**१४३५८.७**	**५३.३**	**-२२.७**
भारत	१०६३७.२	१५५२२.२	९०१९.५	१४५९०.१	९८९७.४	६१.८	-३२.२
चीन	१०१.६	८०.९	९४.०	७३.९	१५२.८	-२१.४	१०६.७
अन्य मुलुक	३३७३.६	४४००.०	३०११.९	३९१९.७	४३०८.५	३०.१	९.९
कुल आयात	**१५३९८३.७**	**१९२०४४.८**	**१३८३३६.५**	**१७६३२२.३**	**१४८०९८.१**	**२७.५**	**-१६.०**
भारत	९७१६०.४	१२००१५.३	८८६५९.३	११००९०.४	९३७८३.४	२४.२	-१४.८
चीन	२३३९२.३	२६४७८.४	२१०५२.०	२४४२१.१	२०२३७.२	१६.०	-१७.१
अन्य मुलुक	३३४३१.०	४५५५१.२	२८६२५.२	४१८१०.८	३४०७७.६	४६.१	-१८.५
व्यापार सन्तुलन	**-१३९८७१.३**	**-१७२०४१.७**	**-१२६२११.१**	**-१५७७३८.६**	**-१३३७३९.५**	**२५.०**	**-१५.२**
भारत	-८६५२३.२	-१०४४९३.०	-७९६३९.९	-९५५००.२	-८३८८६.०	१९.९	-१२.२
चीन	-२३२९०.७	-२६३९७.५	-२०९५८.०	-२४३४७.२	-२००८४.४	१६.२	-१७.५
अन्य मुलुक	-३००५७.४	-४११५१.२	-२५६१३.३	-३७८९१.१	-२९७६९.१	४७.९	-२१.४
कुल व्यापार	**१६८०९६.१**	**२१२०४७.९**	**१५०४६१.९**	**१९४९०६.०**	**१६२४५६.८**	**२९.५**	**-१६.६**
भारत	१०७७९७.६	१३५५३७.५	९७६७८.८	१२४६८०.५	१०३६८०.८	२७.६	-१६.८
चीन	२३४९३.९	२६५५९.२	२११४६.०	२४४९५.१	२०३८९.९	१५.८	-१६.८
अन्य मुलुक	३६८०४.६	४९९५१.२	३१६३७.१	४५७३०.५	३८३८६.१	४४.५	-१६.१
१. निर्यात आयात अनुपात	**९.२**	**१०.४**	**८.८**	**१०.५**	**९.७**		
भारत	१०.९	१२.९	१०.२	१३.३	१०.६		
चीन	०.४	०.३	०.४	०.३	०.८		
अन्य मुलुक	१०.१	९.७	१०.५	९.४	१२.६		
२. कुल निर्यातमा अंश							
भारत	७५.४	७७.६	७४.४	७८.५	६८.९		
चीन	०.७	०.४	०.८	०.४	१.१		
अन्य मुलुक	२३.९	२२.०	२४.८	२१.१	३०.०		
३. कुल आयातमा अंश							
भारत	६३.१	६२.५	६४.१	६२.४	६३.३		
चीन	१५.२	१३.८	१५.२	१३.९	१३.७		
अन्य मुलुक	२१.७	२३.७	२०.७	२३.७	२३.०		
४. कुल व्यापार घाटामा अंश							
भारत	६१.९	६०.७	६३.१	६०.५	६२.७		
चीन	१६.७	१५.३	१६.६	१५.४	१५.०		
अन्य मुलुक	२१.५	२३.९	२०.३	२४.०	२२.३		
५. कुल व्यापारमा अंश							
भारत	६४.१	६३.९	६४.९	६४.०	६३.८		
चीन	१४.०	१२.५	१४.१	१२.६	१२.६		
अन्य मुलुक	२१.९	२३.६	२१.०	२३.५	२३.६		
६. कुल व्यापारमा निर्यात आयातको अंश							
निर्यात	८.४	९.४	८.१	९.५	८.८		
आयात	९१.६	९०.६	९१.९	९०.५	९१.२		

+ भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित ।

तालिका २०
शोधनान्तर स्थिति

(रु. करोडमा)

विवरण	२०७७/७८		२०७८/७९		२०७९/८०अ	बिन्दुगत प्रतिशत परिवर्तन (एघार महिना)	
	एघार महिना	वार्षिक	एघार महिना	वार्षिक	एघार महिना	२०७८/७९	२०७९/८०अ
क. चालु खाता	**-२९८१०.७**	**-३३३६७.२**	**-५९२१४.०**	**-६२३३२.५**	**-६९३९.८**	**९८.६**	**-८८.३**
निर्यात, एफ.ओ.बी.	१२३७८.६	१४३७४.५	१९४७२.२	२११४६.५	१६७९२.८	५७.३	-१३.८
तेल	२१४.०	२२२.७	६९०.६	८०६.९	१५२०.६	२२२.७	१२०.२
अन्य	१२१६४.६	१४१५१.७	१८७८१.६	२०३३९.६	१५२७२.२	५४.४	-१८.७
आयात, एफ.ओ.बी.	-१३४८६७.९	-१४९९२०.२	-१७२०३५.८	-१८७३४४.०	-१४५४२९.४	२७.६	-१५.५
तेल	-१५५७८.५	-१७६३२.०	-२८६११.८	-३२७०७.४	-२७८५२.६	८३.७	-२.७
अन्य	-११९२८९.५	-१३२२८८.१	-१४३४२४.०	-१५४६३६.७	-११७५७६.८	२०.२	-१८.०
व्यापार सन्तुलन	**-१२२४८९.३**	**-१३५५४५.७**	**-१५२५६३.६**	**-१६६१९७.५**	**-१२८६३६.६**	**२४.६**	**-१५.७**
खुद सेवा आय	-६३८८.८	-७२८५.३	-९९५०.२	-१०८११.७	-६७६८.०	५५.७	-३२.०
सेवा आय	७३०६.०	७९०७.०	१०८८१.३	१२२०८.४	१६८५३.३	४८.९	५४.९
यात्रा	६६९.३	७२६.६	२९८७.७	३२४४.७	५८०६.०	३४६.४	९४.३
अन्यत्र नपरेको सरकारी आय	५६६.६	६३३.२	८८७.४	९५२.६	१००७.२	५६.६	१३.५
अन्य	६०७०.०	६५४७.२	७००६.२	८०११.०	१००४०.१	१५.४	४३.३
सेवा भुक्तानी	-१३६९४.८	-१५१९२.२	-२०८३१.५	-२३०२०.१	-२३६२१.४	५२.१	१३.४
यातायात	-७२०४.१	-८०९७.४	-८४९८.२	-९२२३.०	-७४५७.४	१८.०	-१२.२
यात्रा	-३०७८.९	-३२८०.०	-८७०३.३	-९७३२.३	-११९९८.६	१८२.७	३७.९
जसमा शिक्षा मात्र	-२३४४.७	-२४९५.९	-५९९९.४	-६७७०.२	-८९१८.२	१५५.९	४८.७
अन्यत्र नपरेको सरकारी खर्च	-३१५.८	-३६७.४	-१६७.१	-१७५.५	-१७७.८	-४७.१	६.४
अन्य	-३०९६.१	-३४४७.५	-३४६२.९	-३८८९.३	-३९८७.६	११.८	१५.२
व्यापार तथा सेवा क्षेत्रको सन्तुलन	**-१२८८७८.२**	**-१४२८३०.९**	**-१६२५१३.८**	**-१७७००९.३**	**-१३५४०४.६**	**२६.१**	**-१६.७**
खुद आय	१९२६.७	२३२८.६	२४१९.५	२८८९.१	५४८३.३	२५.६	१२६.६
आय प्राप्ती	५४९९.५	६०८७.९	४८८२.७	५७४९.४	८६८६.०	-११.२	७७.९
आय भुक्तानी	-३५७२.८	-३७५९.३	-२४६३.१	-२८६०.३	-३२०२.७	-३१.१	३०.०
व्यापार, सेवा तथा आय सन्तुलन	**-१२६९५१.५**	**-१४०५०२.४**	**-१६००९४.२**	**-१७४१२०.२**	**-१२९९२१.३**	**२६.१**	**-१८.८**
खुद ट्रान्सफर	९७१४०.७	१०७१३५.२	१००८८०.२	१११७८७.७	१२२९८१.६	३.८	२१.९
ट्रान्सफर आय	९७७२४.०	१०७७४१.४	१०१५८८.२	११२५५९.५	१२३६१६.४	४.०	२१.७
अनुदान	५१७८.०	५७३४.१	५०३६.१	५४७०.७	५५०१.३	-२.७	९.२
निजी क्षेत्रको विप्रेषण	८७१३०.३	९६१०५.५	९०६९१.७	१००७३०.७	१११२५२.२	४.१	२२.७
पेन्सन	५३९८.२	५८५९.५	५७०१.६	६१९६.२	६८०६.९	५.६	१९.४
अन्य	१७.५	४२.४	१५८.८	१६१.९	५५.९	–	-६४.८
ट्रान्सफर भुक्तानी	-५८३.३	-६०६.२	-७०८.१	-७७१.९	-६३४.८	२१.४	-१०.३
ख. पूँजी खाता (पूँजी ट्रान्सफर)	**१४१५.२**	**१५२६.४**	**९४९.२**	**९९९.२**	**७३५.१**	**-३२.९**	**-२२.५**
जम्मा (क+ख)	**-२८३९५.५**	**-३१८४०.८**	**-५८२६४.९**	**-६१३३३.३**	**-६२०४.६**	**१०५.२**	**-८९.४**
ग. वित्तीय खाता (समूह ङ बाहेक)	**१८३४०.२**	**२३०६७.२**	**२६४०२.२**	**३१३०१.९**	**२१६०१.६**	**४४.०**	**-१८.२**
प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आप्रवाह	१६२०.१	१९५१.३	१७३५.०	१८५६.०	४६४.७	७.१	-७३.२
पोर्टफोलियो लगानी	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	–	–
अन्य लगानी सम्पत्ति	-४०३३.३	-१५८३.८	-१७९१.७	-१४०६.३	-२२२.७	-५५.६	-८७.६
व्यापारिक साख	-४०३७.६	-१५८८.२	-१८१०.७	-१४२५.६	-२३०.५	-५५.२	-८७.३
अन्य	४.३	४.४	१९.०	१९.३	७.८	३४१.६	-५९.०
अन्य लगानी दायित्व	२०७५३.३	२२६९९.७	२६४५८.८	३०८५२.१	२१३५९.६	२७.५	-१९.३
व्यापारिक साख	१३३८०.३	११६८५.३	१०७०७.२	११८४८.३	१२२०९.१	-२०.०	१४.०
ऋण	७९५५.९	११४०५.४	९६२६.५	११५९९.०	६७७४.४	२१.०	-२९.६
सरकार	७००५.२	१०३९०.८	७९५२.४	९२६०.२	३९७३.९	१३.५	-५०.०
ऋण प्राप्ती	८६५९.१	१२७१७.६	९६४९.१	१२२०१.८	७२९३.८	११.४	-२४.४
साँवा भुक्तानी	-१६५३.८	-२३२६.९	-१६९६.७	-२९४१.६	-३३१९.८	२.६	९५.७
अन्य क्षेत्र	९५०.७	१०१४.७	१६७४.०	२३३८.८	२८००.५	७६.१	६७.३
करेन्सी तथा डिपोजिट	-५८२.३	-३९०.४	२४९९.२	३७४८.७	२२०१.८	–	-११.९
नेपाल राष्ट्र बैंक	६.४	२.३	-४.४	-४.४	१.६	–	–
वाणिज्य बैंक	-५८८.७	-३९२.६	२५०३.५	३७५३.१	२२००.२	–	-१२.१
अन्य दायित्व	-०.७	-०.७	३६२६.०	३६५६.१	१७४.२	–	-९५.२
जम्मा (क+ख+ग)	**-१००५५.३**	**-८७७३.६**	**-३१८६२.७**	**-३००३१.४**	**१५३९७.०**	**२१६.९**	**–**
घ. विविध पूँजी तथा भुलचुक	**७९५८.३**	**८५०५.९**	**११००७.२**	**११९१०.३**	**९८७६.८**	**३८.३**	**-१०.३**
जम्मा (क+ख+ग+घ)	**-२०९७.०**	**-२६७.७**	**-२०८५५.५**	**-१८१२१.१**	**२५२७३.८**	**–**	**–**
ङ. रिजर्भ तथा सम्बन्धित शिर्षक	२०९७.०	२६७.७	२०८५५.५	१८१२१.१	-२५२७३.८	–	–
रिजर्भ सम्पत्ति	२०९७.०	२६७.७	२०८५५.५	१८१२१.१	-२५२७३.८	–	–
नेपाल राष्ट्र बैंक	१३०३.४	-१८८८.९	१९८९३.३	१८६०४.३	-२५२७४.०	–	–
वाणिज्य बैंक	७९३.६	२१५६.६	९६२.२	-४८३.२	०.२	२१.२	-१००.०
आई.एम.एफ. कर्जा उपयोग	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	–	–
खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि)	**१५१४.७**	**-१२२.७**	**२६९८०.७**	**२५५२५.९**	**-२२८९७.७**	**–**	**–**

अ - अपरिष्कृत ।

तालिका २१
बैकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति

(रु. करोडमा)

	असार २०७८	जेठ २०७९	असार २०७९	जेठ[अ] २०८०	परिवर्तन (एघार महिना) २०७८/७९	परिवर्तन (एघार महिना) २०७९/८०
क) नेपाल राष्ट्र बैंक (१+२)	**१२९८९०.३**	**११२०९४.८**	**११४४६७.९**	**१४१५१४.१**	**-१३.७**	**२३.६**
१. सुन, एस.डि.आर., आइएमएफमा रहेको रिजर्व	५४२७.०	८९०५.७	८८२८.५	९३८९.२	६४.१	६.४
२. विदेशी विनिमय सञ्चिति	१२४४६३.४	१०३१८९.१	१०५६३९.५	१३२१२४.९	-१७.१	२५.१
परिवर्त्य	९२५९१.९	७५१२५.०	७८३८२.०	९९६०४.८	-१८.९	२७.१
अपरिवर्त्य	३१८७१.४	२८०६४.१	२७२५७.५	३२५२०.१	-११.९	१९.३
ख) बैंक तथा वित्तीय संस्था*	**१५४३९.२**	**१४४९५.३**	**१५९४०.८**	**१५९६२.६**	**-६.१**	**०.१**
परिवर्त्य	१३७९३.९	१३१६०.२	१४४५६.४	१४५०४.६	-४.६	०.३
अपरिवर्त्य	१६४५.३	१३३५.१	१४८४.४	१४५८.१	-१८.९	-१.८
ग) कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	**१३९९०२.५**	**११७६८४.४**	**१२१५८०.२**	**१४८०८७.५**	**-१५.९**	**२१.८**
परिवर्त्य	१०६३८५.८	८८२८५.३	९२८३८.४	११४१०९.४	-१७.०	२२.९
कुल सञ्चितिमा अंश (प्रतिशतमा)	७.६	७.५	७.६	७.७	–	–
अपरिवर्त्य	३३५१६.७	२९३९९.१	२८७४१.९	३३९७८.१	-१२.३	१८.२
कुल सञ्चितिमा अंश (प्रतिशतमा)	२.४	२.५	२.४	२.३	–	–
घ) कुल बैदेशिक सम्पत्ति (क+ख)	**१४५३२९.५**	**१२६५९०.१**	**१३०४०८.७**	**१५७४७६.७**	**-१२.९**	**२०.८**
आयात क्षमता (महिनामा)						
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति						
वस्तु	११.२	७.५	७.८	११.२	–	–
वस्तु तथा सेवा	१०.२	६.७	६.९	९.६	–	–
कुल बैदेशिक सम्पत्ति						
वस्तु	११.६	८.१	८.४	११.९	–	–
वस्तु तथा सेवा	१०.६	७.२	७.४	१०.२	–	–
ङ) वैदेशिक दायित्व	**११७६७.५**	**१७८९२.७**	**१९१७२.३**	**२१५४८.४**	**५२.१**	**१२.४**
च) खुद वैदेशिक सम्पत्ति (घ-ङ)	**१३३५६२.०**	**१०८६९७.४**	**१११२३६.४**	**१३५९२८.४**	**-१८.६**	**२२.२**
छ) खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (विनिमय मूल्यांकन समायोजन पूर्व)**	**-७२७.१**	**२४८६४.६**	**२२३२५.६**	**-२४६९२.०**	–	–
ज) विदेशी विनिमय मूल्यांकन (-घाटा)	**६०४.४**	**२११६.१**	**३२००.३**	**१७९४.३**	–	–
झ) खुद वेदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि) (छ+ज)***	**-१२२.७**	**२६९८०.७**	**२५५२५.९**	**-२२८९७.७**	–	–
मसान्तको खरिद दर (प्रति अमेरिकी डलर):	११९.०४	१२४.५६	१२७.५१	१३१.०६		

अ - अपरिष्कृत ।

* नेपाल राष्ट्र बैंकबाट ईजाजतप्राप्त "क", "ख" र "ग" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु ।

** खुद वैदेशिक सम्पत्तिको परिवर्तन असार मसान्तको तथ्याङ्कलाई आधार मानी लिइएको र (-) चिन्हले वृद्धि भएको जनाउँछ ।

*** विदेशी विनिमय मूल्यांकन नाफा/घाटा समायोजन पश्चात् ।

तालिका २२
विदेशी मुद्रा खरिद/बिक्री

(रकम करोडमा)

महिना	परिवर्त्य विदेशी मुद्रा खरिद/ बिक्री												भारु खरिद			
	२०७८/७९						२०७९/८०						२०७८/७९		२०७९/८०	
	खरिद		बिक्री		खुद तरलता प्रवाह/प्रशोचन		खरिद		बिक्री		खुद तरलता प्रवाह/प्रशोचन					
	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	भारु खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री	भारु खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री
साउन	८.०	९५७.०	२.१	२४९.३	६.०	७०७.८	३१.९	४,०५३.३	-	-	३१.९	४,०५३.३	३,१२५.२	४२.०	३,३४०.२	४२.०
भदौ	३.८	४५०.६	१०.१	१,१८८.४	- ६.३	- ७३७.८	४७.०	५,९९२.९	-	-	४७.०	५,९९२.९	१,१७६.२	१६.०	३,९८६.६	५०.०
असोज	२५.१	३,००३.०	-	-	२५.१	३,००३.०	४१.०	५,३५८.३	-	-	४१.०	५,३५८.३	२,६६९.४	३६.०	८२३.८	१०.०
कात्तिक	१६.६	१,९८६.४	-	-	१६.६	१,९८६.४	३१.८	४,१८१.८	-	-	३१.८	४,१८१.८	३,१४४.०	४२.०	२,७९६.७	३४.०
मंसिर	१३.९	१,६८३.७	-	-	१३.९	१,६८३.७	५९.९	७,८४९.१	-	-	५९.९	७,८४९.१	३,४४१.९	४६.०	३,७६१.६	४६.०
पुस	११.५	१,३८३.२	-	-	११.५	१,३८३.२	६४.१	८,४५४.२	-	-	६४.१	८,४५४.२	२,६९७.६	३६.०	३,८०५.०	४६.०
माघ	२३.५	२,८०५.८	-	-	२३.५	२,८०५.८	५१.३	६,७३७.९	-	-	५१.३	६,७३७.९	३,१३४.६	४२.०	२,६१९.०	३२.०
फागुन	३२.०	३,८८२.१	-	-	३२.०	३,८८२.१	४२.७	५,६२५.८	-	-	४२.७	५,६२५.८	३,७७४.९	५०.०	३,९६८.७	४८.०
चैत	४६.१	५,५९५.१	-	-	४६.१	५,५९५.१	५७.३	७,५२८.२	-	-	५७.३	७,५२८.२	३,०३४.७	४०.०	३,७८२.३	४६.०
बैशाख	४३.७	५,३६३.९	-	-	४३.७	५,३६३.९	४७.३	६,१९४.९	-	-	४७.३	६,१९४.९	३,५३१.२	४६.०	२,६२३.०	३२.०
जेठ	३४.६	४,२८८.९	-	-	३४.६	४,२८८.९	५१.३	६,७६५.२	-	-	५१.३	६,७६५.२	३,३७९.२	४३.५	३,६३०.३	४४.०
असार	४४.३	५,५९४.८	-	-	४४.३	५,५९४.८	१९.१	२,५०८.५	-	-	१९.१	२,५०८.५	४,०९२.७	५२.०	२,१३५.९	२६.०
जम्मा	३०३.१	३६,९९४.४	१२.२	१,४३७.७	२९०.९	३५,५५६.८	५४४.७	७१,२५०.०	-	-	५४४.७	७१,२५०.०	३७,२०१.७	४९१.५	३७,२७३.१	४५६.०

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
नेपाल

फोन नं.: ०१-४४१०१५८
Website: www.nrb.org.np